

Jak se osvědčil Léon Blum?

Vláda trvala.

Počátkem března vstoupí Blumova vláda do desátého měsíce své existence. Překročila tím vlastně již onen krátký průměr, který podle statistiky připadá na jednu vládu ve Francii. Devět měsíců stačí již, aby bylo možno o vládě říci, jak se osvědčila. Se vsí objektivností musí přiznat každý, že se osvědčila dobře.

Než přikročíme ke stručné bilanci její činnosti, podírneme nejdříve, že není malou zásluhou to, že prostě trvá. Jednoho politika, jenž činně působil ve všech obdobích Revoluce až po konec Napoleonův, ptali se, co hlavně dělal za těch pohnutých pětadvacet let. „Byl jsem živ,“ odpověděl ten muž u vědomí, že zůstat živ bylo nevšední umění v té době. A tak vláda Léona Bluma již svým trváním znamená ve francouzské politice historický čin. Nikdo nesmaže skutečnost, že vláda, v jejímž čele stál socialista — který nadto u vlády nezapomíná, že je socialistou — mohla existovat tak dlouho a nic se nestalo z těch všech hrůz, jež se měly na Francii snést. Udržela se a drží se za okolností neobyčejně těžkých doma i venku a několikrát viselo její trvání na vlásku. Tak onoho červnového večera, kdy stávkové vedly k bouřlivým nepokojům na pařížských ulicích a kdy radikálové položili vládě ultimatum; tak počátkem srpna, kdy věci španělské vyvolaly u Bluma dramatický rozpor povinností; tak konečně v prosinci, kdy komunisté odmítli v parlamentě se solidarizovat se zahraniční politikou Blumovou a kdy vládu zachránila pomoc několika desítek poslanců středu. Udržet se v těchto poměrech a nezadat své důstojnosti politické a lidské, je samo o sobě již důkazem mimořádného státnického formátu Léona Bluma.

Vláda jednala.

Ale tato vláda nejen trvala, ona také jednala. A to s takovou energií, v takovém rozsahu a takovým tempem, že je v dějinách Francie jen málo vlád, jež se s ní mohou měřit. Jak politickým rázem, tak jistými sňahami osobními lze vládu Blumovu nejspíše přirovnat k vládě Emila Combesa na počátku tohoto století. Combes měl ovšem nesrovnatelně horší postavení ve sňahově — jeho většina přesahovala někdy jen o půl tuctu hlasů nutné minimum — ale hospodářské a sociální potíže za jeho času byly mnohem menší než dnes. Ale oba tyto politiky, v mnohém vzájemně tak nepodobné, spojuje pevná vůle splnit sliby dané před volbami a pokud možno jít ještě o něco nad ně.

Nejaktivnější je bilance Blumovy vlády na poli sociálním. Není třeba mluvit o zákracích, jak činí někteří nekritičtí obdivovatelé; velikou většinu toho, co Blumova vláda v tomto oboru vykonala, jiné státy vykonaly již dříve. Ale nesmíme ovšem zapomenout, že se ve ztuhlém, div ne mumifikovaném sociálním organismu francouzském tyto reformy prováděly mnohem nesnadněji než jinde. Nezapomínejme také na to, že byly

uskutečňovány uprostřed hospodářské krise a finančních nesnází, a konečně na to, že Francie jimi nejen dostihla sociální zákonodárství zemí pokročilejších, nýbrž v nejednom případě je předstihla. Uznání kolektivních smluv, závodní výbory, placené dovolené všech zaměstnanců, arbitráž v kolektivních pracovních sporech, čtyřicetihodinový pracovní týden, to jsou — nehlédíme-li k některým reformám podružnějším — veliké vymoženosti, jež Blumova vláda přinesla a které také zůstanou, neboť se ku podivu rychle vžily. Lze si těžko představit, že by se našla kterákoli vláda jiná, jež by měla odvahu tyto reformy opět lidu vzít. Rozhodně by to nemohla být žádná vláda, užívající normálních ústavních prostředků. Bude možno podle politické nebo hospodářské konjunktury provádět a interpretovat tyto reformy v duchu pokrokovém nebo konservativním, ale zrušit je považujeme za stejně nemožné jako zrušit všeobecné hlasovací právo. Staly se prostě součástí národního života.

Přidejme k tomu reformy neméně hluboké na jiných polích. Obilní monopol revalorisoval ceny některých zemědělských produktů skoro o sto procent; v nejbližší době má být doplněn monopolem cukerním. Reforma stanov emisní banky učinila z Banque de France peněžní ústřednu sloužící státu, kdežto dříve byla privilegovaným finančním ústavem, jenž si dal každou službu státu drazé zaplatit a dovedl po případě pracovat proti zájmům státu, když to více vynášelo. Rozšíření školní docházky do čtrnácti let — doposud platila jen do třinácti let — je velikým krokem vpřed na poli kulturním. Opakujeme, že ani zde nejde o nějaké zázraky a že se neprávem mluví o revoluci jak v táboře vládním, tak v táboře opozičním. Postátnění průmyslu pracujícího pro národní obranu má veliký význam zásadní. Skoro vše, co zde vypočítáváme, již některé země mají, na příklad naše. Ale je velmi pravděpodobno, že nebyť Bluma, Francie by na tyto pokroky čekala ještě velmi dlouho.

Obnova důvěry v demokracii.

To vše bylo uskutečněno, aniž bylo třeba sahat k donucovacím prostředkům a aniž byl příliš porušen vnitřní pořádek. Po této stránce zdědil ovšem Léon Blum situaci, kterou pomohl již před ním vytvořit jeho přímý předchůdce, pan Sarraut. Ten učinil konec řádění lig ve francouzském veřejném životě a rozpuštěním několika z nich ukázal Blumovi cestu. Ale ta cesta byla ještě trnitá, a neorganizované masy, jež ohrožily existenci Blumovy vlády v samých začátcích okupacemi závodů, jistě neusnadnily Blumovi jeho úlohu. Nicméně se podařilo vše uvést opět do pořádku bez jediné kapky krve. Jakého nadlidského úsilí to vyžadovalo, to ukázala tragicky sebevražda Rogera Salengro. Přímoou příčinou té sebevraždy byly zajisté útoky, jež reakční tisk podnikl na jeho osobní čest. Ale sotva by bylo došlo k sebevraždě, kdyby tyto útoky nebyly zranily muže nervově úplně vyčerpaného několikaměsíčním zápasem o to, aby byl udržen vnitřní klid.

A tak dosáhla Blumova vláda toho, že byla podle Blumových slov obnovena důvěra lidu v de-

mokratické instituce, v účinnost parlamentního a republikánského režimu, v čistotu politiky. Tím vzniklo jisté politicko-kulturní klima, jež rovněž připomíná atmosféru na počátku tohoto století, pročištěnou úspěšným zakončením Dreyfusovy aféry. A je vidět, jak většina národa na toto vše již čekala. Byly založeny rozličné kulturní organizace, jež chtějí zprostředkovat styk mezi vyšším vzděláním a masami, vzniklo několik dramatických společností, jež se s úspěchem větším nebo menším, ale vždycky s dobrou vůlí, pokoušejí získat opět zájem mas o divadlo, a omlazení Comédie Française, jež provedl pan Jean Zay, bylo přijato bez námitek i v kruzích, které mají politicky k této vládě hodně daleko.

Úspěchy zahraniční.

Také v zahraniční politice našel Léon Blum situaci již trochu napravenou po škodách, které způsobil pan Laval Francii a její mezinárodní prestiži. Sarrautova vláda objevila opět cestu do Londýna a dovedla vzbudit důvěru v Ženevě. Blumovi bylo arci překonávat v Anglii předsudky, jež mohla mít konservativní vláda proti němu jako socialistovi. Ale podařilo se mu to a v díle, jež zahájil pan Flandin, on a pan Delbos úspěšně pokračovali. Na obou stranách úzkého průlivu, jenž se za Lavalova režimu psychologicky rozšířil v celé moře, bylo konstatováno, že dobrý poměr mezi Anglií a Francií dospěl za Blumovy vlády k srdečnosti, jaké v něm už dávno nebylo; a ta srdečnost se projevila také veřejnými a závaznými sliby vzájemné pomoci tak určitými, jaké snad nebyly po válce ještě proneseny. Měli jsme v Londýně příležitost zjistit, jak Blum za své krátké návštěvy okouznil muže, stojící dnes v čele britské politiky; ale víme, že také na Bluma učinili tito muži hluboký dojem a že si tímto osobním kontaktem uvědomil, jak se liší dnešní průměrný „tory“ od typu anglického konservativce z let viktoriánských, zpopularisovaného v Evropě anglickým románem z těch dob.

Státy, které jsou spjaty s Francií přátelskými nebo spojeneckými smlouvami, nabyly po trapné éře Lavalově teprve za Blumovy vlády opět jisté naděje, že podpis Francie na smlouvách opravdu něco platí. O součinnosti Francie s Malou dohodou nemíval Blum vždycky nejlepší mínění, pokud byl vůdcem opozice. U vlády ocenil, co pro Francii a pro udržení evropského míru tato součinnost znamená. V žádném ze svých projevů o zahraniční politice neopomíná Blum zdůraznit, že Francie zůstává věrna svým spojencům; a když bylo třeba, podotkl veřejně a výslovně, že tato věrnost je míněna až do všech, do nejosudnějších důsledků. Poměr k sovětskému Rusku se zlepšil, třeba nedospěl k tomu stupni spojenecké důvěrnosti, který by sovětská vláda zřejmě ráda viděla, v Americe se podařilo Blumovi získat opět teplo sympatií k Francii, jež se zdálo nenávratně vychladlé, v malých demokratických zemích v severní Evropě pocítili rovněž, že se ve Francii něco změnilo.

Vláda veřejného blaha.

Ve všech těchto počinech projevuje Blum jak energii a vytrvalost, tak státnickou prozíravost. Jako vůdce své politické strany překvapoval Blum nejednou neoblopným lpěním nejen na zásadách, ale i na literě programů a resolucí, přijatých na rozličných sjezdech. Ve jménu té litery padla nejedna vláda, již by bylo bývalo radno držet — Herriotova, Paul-Boncourva,

Daladierova atd. I v opozici ovšem pomýšlel Blum na to, co by dělal, kdyby měl v rukou moc. A nejednu z praktických reforem, jež provedl roku 1936, navrhl již 1918 v anonymních studiích o reformě vlády. Blum je a chce zůstat předsedou vlády lidové fronty, ale má při tom ambici vládnout ve prospěch všech. „Jsme vládou veřejného blaha,“ řekl ve svém novoročním poselství, „nemáme jiné starosti a jiného účelu než veřejné blaho. Jsme vláda lidové fronty ale chceme být vládou národní v nejvznešenějším smyslu toho slova. Proto voláme k součinnosti všechny, kteří mají smysl pro zájem národa a jsou odhodláni plnit svou občanskou povinnost.“ Jako ministerský předseda chápe a jedná v tomto duchu, i když se tím odchyluje nejednou i od toho, co hlásal jako vůdce strany. Pronesl velmi rozhodná slova o nutnosti společného postupu proletariátu se sedláky a středními vrstvami, našel ocenění pro stranu radikální, k níž nebyl vždycky laskav jako hlava opozice, a ironií osudu byl vybrán on, apoštol odzbrojení, třeba jednostranného, aby žádal od parlamentu vyšší úvěry řádné i mimořádné na národní obranu, než o jakých se odvažoval kdy snít nebožtík Poincaré. „Národ, který se nebrání, vydává se sám nebezpečí útoku,“ napsal. Jaurèsovo heslo socialistické politiky „jít k ideálu, ale chápat realnost“, o jehož pravdivosti se marně snažil přesvědčit svou stranu Pierre Renaudel, uvádí ve skutek — a velmi úspěšně — Renaudelův protivník Léon Blum. Skvělá to satisfakce, již se Renaudel bohužel nedožil.

Nebezpečí hospodářská a finanční.

Znamená to, že politika Blumova šla od vítězství k vítězství a nepoznala vůbec neúspěchu? Znamená to, že se Blum nezmýlil v žádném ze svých odhadů? Špatnou službu prokazují Blumově vládě ti, kdož malují věci růžovější než jsou. Ve vnitřních věcech lze nezdary nynější vlády shrnout ve větu, že se dovedla velmi dobře postarat o výrobcu, ale že zanedbávala spotřebitele. Tak došlo k onomu závodu mezi cenami a mzdami, který je v tuto chvíli nejnebezpečnějším úskalím další existence vlády. Ne že by byly selhaly všechny hospodářské předpoklady, o něž vláda opírala svou politiku hospodářskou a sociální. Jisté zlepšení v hospodářském životě opravdu nastalo.

Ale toto oživení je mnohem menší, než mohla vláda očekávat. Cifry dovozu a vývozu dosvědčují, že dovoz sice stoupá, ale vývoz se drží na stejné úrovni, takže deficit obchodní bilance vzrůstá. Miliardy uniklé do ciziny nebo ukryté ve „vlněné punčoše“ francouzského stáda se nemají k tomu, aby pomohly rozproudit hospodářský ruch. Vláda má mnohem větší úvěr v cizině než doma — nedávná půjčka železničních společností v Londýně, patronovaná vládou a vlastně určená státu, to znovu potvrdila. Devalvace nezlepšila o valné poznání kursu renty, jak se čekalo podle toho, co přinesla devalvace v Belgii. Letošního roku bude musit státní pokladna vyplatit šestatřicet miliard podle odhadu ministra financí, přes padesát miliard podle odhadu opozice, kromě normálních vydání budgetních. Kde je najde? Ponechme ministru financí tuto starost, konstatujme jen, že nedostatečné oživení hospodářského ruchu způsobilo, že ceny stoupily mnohem více, než vláda předpokládala ve svých odhadech. Dodejme, že nové sociální zákonodárství je tím stoupáním vinno jen částečně — vinu větší nese netrestaná a vskutku nestoudná lichva a spekulace.

Oč stouply ceny? Spolehne-li se na osobní zkušenost, řekli bychom, že v Paříži stouply až o čtvrtinu. Na venkově je prý stoupnutí znatelně menší. Tím byli připraveni skoro o celý zisk ze zvýšených mezd dělníci; státní zaměstnanci a jiné kategorie s pevnými příjmy mají dnes nákupní schopnost menší než před rokem. Reklamuje se tedy nová úprava platů, ale ministr financí jí odmítá z týchž důvodů, z kterých odmítají takové úpravy ministři financí všech států a všech režimů — nemá úhrady. Odtud napětí mezi vládou a organizacemi státních zaměstnanců, do kterého vkládala opozice mnoho nadějí. Marně ovšem — státní zaměstnanci si stokrát rozmyslí, než se propůjčí k tomu, aby pomáhali porazit vládu levého bloku. Ale naléhají na vládu, aby konečně něco podnikla proti lichvě.

Státní ministr Paul Faure napsal v těchto dnech, že nejvíce je teď třeba upřímnosti. Stala-li se chyba, je třeba mít odvahu přiznat to a zjednat nápravu. Že se ve finanční a hospodářské politice vlády chyby staly, vyplývá také z debaty, jež byla v socialistickém parlamentním klubu věnována problému cen. Vláda ohlašuje, že proti drahotě přísně vystoupí, ale zároveň žádá o trpělivost, aby bylo možno učinit pauzu v dosavadním tempu sociálních a politických vymožeností. Pauza ne v tom smyslu, že by bylo odvoláno něco z toho, co bylo získáno, „ale za osm uplynulých měsíců jsme nakupili takové zákonodárné dílo, jaké by za normálních časů vyžadovalo let práce. Po tak rychlém běhu je snad přirozené, oddychnout trochu“. Toho oddechu má být využito k novým pokusům o hospodářské oživení. Podnikatelům má se tím umožnit, aby kalkulovali své výrobní náklady a tím i ceny o měsíce dopředu a nebáli se kupovat suroviny a vyrábět. Světová výstava sama sebou může ostatně přinést hospodářské zlepšení aspoň dočasné, vydaří-li se, a vrátit lidem chuť k investování a podnikání.

O s u d n é Š p a n ě l s k o .

Rovněž v mezinárodních otázkách se nepodařilo vše, čeho by byl Léon Blum rád dosáhl. Velmi vlídná slova, jež adresoval do Itálie z mimořádného zasedání Společnosti národů v červnu, měla ujistit Mussoliniho, že přes veliký rozdíl v režimech chce Francie i za jeho vlády hledat dohodu s Římem. Korektní vystupování vůči Německu, projevené mimo jiné okázale přátelským přijetím pana Schachta v Paříži, mělo překlenout propastný rozpor mezi oběma sousedy na Rýně. V konciliantnosti k Berlínu a k Římu šel Léon Blum nejednou tak daleko, že měl z toho potíže ve své vlastní vládní většině. Události ukázaly, že politicky byla všechna ta vlídnost vyplývána naprázdno; nepodařilo se získat Itálii do „bloku nasycených“, ani přimět Hitlera k návratu do evropského souručenství. Osobně se dočkal Blum za všechn svůj takt a veškerou svou zdrženlivost jen urážek. Z Německa uslyšel, že je „landfremdes Element“, z Itálie mu vzkázali prostřednictvím „Corriere della Sera“, že „jeho argumenty jsou absolutně hloupé a mohly by být považovány od cizí vlády za urážku, kdyby slova tohoto přivandrovalce, jenž se dostal ve Francii k vládě volební náhodou, mohla vůbec někomu vážně urazit“. Na poměru Itálie a Německa k Francii se tedy přes nejlepší vůli Blumovu nic nezměnilo.

Neuskutečnilo se rovněž vše co si sliboval Blum od své politiky vůči Španělsku. Zajisté byla tato politika diktována úmysly nejčistšími. Měla zabránit mezinárodnímu konfliktu, učinit konflikt uvnitř Španělska

méně krvavým tím, že by bojujícím stranám nebyl dodán válečný materiál, a upevnit dobrý poměr mezi Francií a Anglií. A kdyby se byly všechny Blumovy odhady splnily, bylo by to stálo za těch několik měsíců úzkostí o osud demokracie ve Španělsku. Ale ty se mohly splnit jen za předpokladu, že ostatní státy provedou zákaz vývozu zbraní do Španělska stejně striktně jako Francie a současně s ní. To se, jak známo, nestalo, a Blum sám byl nucen přiznat ve sněmovně, že jeho španělská politika „nedala vše, co si od ní sliboval“. Poslední malý sjezd francouzské socialistické strany konstatoval jednomyslně že „politika neintervence nedosáhla všech svých cílů a nemohla dát očekávané výsledky vinou jiných vlád“, a že „nynější stav nemůže déle trvat, poněvadž ohrožuje jak mezinárodní mír, tak existenci španělské republiky“. Zachránila tato politika aspoň Evropu od mezinárodního konfliktu? Víme dnes po Goebbelsově řeči, že Německo nemohlo a nechtělo vyprovokovat loni v létě pro Španělsko evropskou válku — nevypovědělo ji ostatně, ani když sovětské Rusko po jeho a italském příkladu otevřeně zasáhlo do španělské války zasláním zbraní. Emile Vandervelde napsal v těchto dnech: „Jsem pevně přesvědčen, že by nebylo bývalo pražádného válečného nebezpečí, kdyby francouzská vláda byla čekala se zákazem vývozu zbraní, až jiné interesované státy vyhlásí a efektivně provedou totéž opatření“. Rovněž dobrý poměr k Anglii nemusil být porušen; anglická politická veřejnost zná fair play a byla by dobře pochopila, kdyby francouzská vláda byla čekala se zákazem vývozu, až druzí učiní podobně.

Blum je populární.

Ale není politika, který by si mohl dělat nárok na neomylnost. Mohl se tedy mýlit a zajisté se v lecčems mýlil i Léon Blum. To nijak nezmenšuje jeho zásluhy. Ty jsou tak viditelné, že politicky má teď Blum proti sobě méně překážek, než když se ujímal moci. Krajní reakce je zdiskreditována a ani pan de la Rocque, ani pan Doriot nejsou pro tuto chvíli nebezpečím. Mnoho se mluvilo právě v předešlých dnech o ofensivě konservativců a o plánu Flandinově a úmyslu Blumově rozšířit vládu do středu a sestavit kabinet Blum-Flandin. Blum už ten úmysl popřel, ale ani Flandin nemá pravděpodobně takových plánů a jeho přátelé rovněž ne. Tato skupina považuje každou změnu vlády za předčasnou, a jejím plánem je naopak přimět vládu, dostane-li se finančně do úzkých, aby dělala její politiku se vším, co je v ní nepopulárního. Blumovo postavení v jeho vlastní straně je silnější než před rokem. Nehledíme-li k otázce španělské, jež přece jen s francouzského stanoviska není hlavní, má Blum za sebou skoro celou stranu; krajní levice je slabá počtem i autoritou. Větším nebezpečím by se mohli za určité situace stát ti příliš horliví — a často příliš vypočítaví — ctitelé Blumovi, kteří se etablovali jako monopolní obec vyznavačů, neuznávají, že by bylo vůbec možno Blumovu politiku přijímat v celku i v podrobnostech jinak, než s nýmým obdivem, rozdávají známky z loyálnosti k Blumovi a denuncují doma i za hranicemi ty, kdož při vší úctě k Blumovi zachovávají rovnou pátě. Ještě větším nebezpečím jsou ovšem pro přítomnost a hlavně pro budoucnost komunisté — nebezpečím ne pro Francii, nýbrž pro francouzskou socialistickou stranu a Blumovo politické postavení. Jednotná fronta dopomohla komunistům k tomu, že jsou dnes organisačně o dobrou polovinu silnější než socialisté, ačkoli

i socialisté od loňských voleb silně vzrostli. Dnes navrhují socialistům organické sjednocení, jež doposud houževnatě odmítali. Za nynějších okolností by sjednocení znamenalo pohlcení slabšího silnějším.

Ale jak říkají Francouzi, každému dni stačí jeho starost. Mluvíme-li o přítomnosti, můžeme říci, že Blum je dnes populárnější než kdy jindy. Populárnější mezi dělníky, kteří k němu chovají respekt i tehdy, když s ním nesouhlasí ve všem. Populárnější mezi sedláky, kteří mu počítají za hlavní zásluhu, že udržel mír. Populárnější konečně v intelektuální buržoasii — pokud není předpojata proti němu v zásadě, která oceňuje jeho státnickou moudrost a chápe, jakou novou prestiž dovedl dát Francii ve světě tento kulturní muž. Nikdo nepopře na příklad, že jeho řeč pronesená v těchto dnech v americkém klubu, plná literárních a historických narážek, byla kabinetním kouskem kulturní a politické diplomacie. Kdyby bylo možno plebiscitovat, zjistilo by se beze vší pochyby, že Blum má většinu národa za sebou. To nepřišlo samo sebou, tu důvěru a ten souhlas si musil Léon Blum teprve získat. Nechtěli bychom nic prorokovat co do délky trvání jeho vlády a zdá se nám, že to není už pro profil Blumův ve francouzské politické historii to nejdůležitější. Bylo riziko, že Blum padne dříve, než bude moci ukázat v praxi, seč jest. To riziko dovedl odvrátit a to, co vykonal doposud, stačí vrchovatě, aby tomuto prvnímu socialistickému premiérovi ve Francii zajistilo v oné historii na vždycky místo nadmíru čestné. *Gustav Winter.*

poznámky

Proč německá propaganda v Londýně nepochodila

Nejprve zajisté proto, že Angličan je vůči každé propagandě už předem zaujatý, nedůvěřivý, zkrátka „pozoruje úmysl a je rozladěn“. Chce-li něco vědět, jde se na to podívat a informuje se na místě. Proto jsme tu v poslední době také tolik Angličanů viděli. Za druhé však také proto, že to, co nám Němci vytýkali a vytýkají (pokud to vůbec má podklad), Angličani chápou a nám výslovně schvalují — k upřímnému německému údivu a zklamání.

Musíme rozlišovat dobře to, co bylo na německé kampani opravdu pouhá propagační macha, od toho, co Němci vážně proti nám mají. To první nezasluhuje, abychom se u toho mnoho zdržovali. Ta sovětská letiště, vnitřní bolševisci, úmyslné vyhladovování německých krajů atd., to si Angličani rychle zkontrolovali a vyvrátili sami. Zbývá to druhé, a zde je anglická reakce skutečně pozoruhodná a příznačná pro celou nynější politiku Velké Británie a její význam v Evropě. Německo snáší těžce franko-československo-ruský pakt, který je nespornou skutečností a představuje také nesporně jisté obkličení Německa. Angličani byli vždycky proti obkličovací politice. Němci tedy právem mohli se tu nadít jistých sympatií a přímo politické podpory, kdyby si to právě nebyli s Angličany dokonale pokazili. A dále: Německo má zájem o silnou německou menšinu v Československu, jejíž zastoupení z více než dvou třetin strhl na sebe vůdce strany sudetoněmecké. My s ním nemluvíme, nýbrž jednáme se zástupci drobných stran, které mají účast na koalici a musí být skromné. Jsou to při tom živly zásadně odpůřící režimu Třetí říše, katolické a socialistické. Němci mohli i zde, podle dosavadních zkušeností, očekávat, ne sice, že by se nám Angličani vměšovali přímo, formálně a s nějakým nátlakem do našich vnitřních věcí, ale přece jen tolik, že tu vyvinou určitý vliv v zájmu uklidnění poměrů a ulomení hrotů v tom směru, abychom jednali i s Henleinem, právě proto, že má důvěru zahraničního Německva. Ale i v tomto případě nastal pravý opak toho, co se očekávalo. Proč?

„Times“ vyložily v jednom ze svých nejsmiřlivějších článků, právě před řečí Hitlerovou z 30. ledna t. r., že smlouva franko-československo-sovětská nepředstavuje sice ideální stav věcí

v Evropě, ale že je nutná proto, že Německo vystoupilo ze Společnosti národů, odmítlo východní regionální pakt a zavrhl i celou myšlenku kolektivní bezpečnosti a jakékoli vázanosti ve zbrojení i ve všem ostatním. Teprve kdyby se Německo odhodlalo k obratu a k návratu, pozbyl by trojčlenný pakt svého raison d'être a tudíž i oprávnění. Dokud tomu tak není, dokud Německo zůstává své odpovědi na anglické noty ve věci Locarna dlužno, nemůže očekávat, že by Londýn hnul prstem proti „vojenské obkličovací smlouvě Francouzů a Čechů s bolševiky“. — A právě tak ve věci německé menšiny a úlohy paně Henleinovy. Anglie se netají, že je v zájmu evropského míru, abychom my měli u nás klid a pořádek, a že přítom nelze brát přílišný ohled na subtilitu nevměšování a citlivost naší svrchovanosti. Jde totiž o to, aby Německo nemělo ani příčiny ani záminky, ujímat se svých utiskovaných „Volksgeossen“, třebaže tento pojem sám je pro mezinárodní diplomacii jistým barbarismem. Ukázalo se však, že my skutečně děláme vše, co se dá od nás rozumně čekat pro uspokojení německé menšiny, bez ohledu na její stranické rozvrstvení, a že pan Henlein si počíná mnohem méně jako zástupce této menšiny a mnohem více jako zástupce Německa a říšského národního socialismu. Proto jiný článek „Times“ (z 2. t. m.) schválil zas rozhodně postup vlády československé a odsoudil metody a požadavky sudetoněmecké strany.

Anglie nespává se tímto jednáním soustavně na naši stranu a do bojovného postoje vůči Německu v důsledku svého pokračujícího znovuvyzbrojení nebo dokonce snad definitivního rozhodnutí „jít ostře do toho“. Před takovým iluzemi, lze-li to tak nazvat, bude dobře ihned varovat. Anglie neopouští, nýbrž naopak hledí znovu nabýt svou historickou nezávislou arbitrážní úlohu v mezinárodní politice, kterou v poslední době poněkud pozbyla svou zdánlivou nebo skutečnou slabostí. Anglie chce dále pozorovat objektivně a jednat výhradně s ohledem na celkový zájem míru, který se ovšem podivuhodným způsobem kryje se zájmy britského imperia samotného. Při tom má dnes význačný zájem na tom, aby nebyla zavlečena do války právě v důsledku komplikací z východu (k němuž počítají i střed Evropy), jak ukázala názorně zejména poslední debata v horní i dolní sněmovně. O tom všem nemůže být pochyby, a po té stránce se na základní linii britské politiky nic nezměnilo. Fiasko německé propagandy a uznání, jehož se nám v zahraniční i vnitřní politice v Anglii dostává, neznamena nic jiného, než prostě to, že máme pravdu a že nacistické Německo je zřejmě v nepravu nejen se svými nejhruššími klamy a pomluvami, ale i v té politické kampani, která na první pohled se jevila podobnou tomu, co Anglie vždycky zastávala.

Německo nachází dnes Anglii po boku Francie, Československa i Ruska a nemá prostě jiné možnosti změnit tuto pro ně velmi nepřijemnou skutečnost jinak, než jak mu to Eden znovu naznačil: návratem do Locarna, které spočívá na paritním poměru Londýna k Berlínu jako k Paříži v předpokladu, že obě strany stejně zachovají mír. Dokud Německo nepřijme tuto úlohu, bude přes všechny své „důmyslné“ kampaně, nebo právě pro ně, tlačit Anglii čím dále tím více do těsného svazku s námi, jako se všemi mocnostmi mír milujícími a udržujícími.

Rudolf Procházka.

Úspěch mladší generace

Na iniciativě i výsledku porad o úpravě menšinových otázek mají velký podíl t. zv. němečtí mladoaktivisté. Nastupuje tu již mladší generace politická. A nastupuje dobře. Není-li snad fysicky vždy nejmladší, je to jen tím, že naše politické strany reagují na potřebu přibratí mladší generaci ku práci velmi pomalu. Žádná ze stran, která důležitou funkci svěřila novému, myšlenkově mladšímu politikovi, na tom neprodělala. Sociální demokracie získala tím, že poslala ing. Nečase do ministerstva sociální péče. Dovedl si získati sympatie svých straníků, má na své straně mládež, dovedl si získati i úctu lidí z jiných politických stran. Přišel prostě nový, jiný člověk, který dovede již jinak jednati, jinak hovořiti, jinak formulovati problémy, jinak se dívati na věci. Německá sociální demokracie získala, že postavila do popředí poslance Jaksche. A němečtí křesťanští sociálové získají, budou-li státi za ministrem Zajičkem. Je pravda: SdP ho nemá v lásce a i v jeho straně lidem, kteří byli zvyklí na tóninu hilgenreinerovskou se některé jeho jasné projevy nelíbí. Ale nakonec i v politice bude mítí úspěch ten, kdo dělá politiku upřímnou, věcnou, klidnou.

Tato mladší generace má jeden podstatný a důležitý rys: smysl pro veřejné mínění. Ví, že politika se nedělá jen ve vládě, v politických poradách ministrů a v kruhu vedení po-

litických stran. Strana, která dělá dobrou politiku ve vládě, ale nemá schopností nebo ani zájmu, aby o správnosti své politiky přesvědčila veřejné mínění, je potom neprávem překvapena, když vidí, že její dobrá politika se setkává s nepochopením. To neplatí jen o práci jednotlivé strany. To platí o celé práci demokracie. Musí mít větší než dosud smysl pro veřejné mínění. Je dobře, že nová generace politická již tento smysl má.

V. G.

Opravdu jde o samosprávu?

Po projevu K. Henleina zajásal jeho tisk: K. Henlein jasně a závazně stanovil cíl sudetského Německa! Tímto cílem jest: samospráva! K. Henlein nepřišel s novým požadavkem. Heslo: s a m o s p r á v a se ozývalo v politice našich Němců dávno předtím, než přišel K. Henlein. Ozývalo se v bouřlivých dnech popřevratových a ozývalo se i krátce před příchodem Konráda Henleina do politického života. Tenor projevů SdP 1937 neliší se podstatně od projevů německé národně-socialistické strany, která byla rozpuštěna krátce před tím, než přišel K. Henlein. Samospráva, to je velmi široký pojem. A nejen to: samospráva může býti pláštěm docela jiných politických záměrů. Proč utekli Jung, Krebs, Schubert a j. do Německa, když nežádali nic jiného, než samosprávu, o níž zase dnes slyšíme, že neodporuje ani jednotě státu ani jeho ústavě? Samospráva, to byl u hakenkreuzlerů tak široký pojem, že jim zakrývali svoji irredentu. Dnes proti Československu jako poslanci říšského sněmu a jako vrchní vládní radové agitují bývalí poslanci českoslovenští, kteří se u nás dušovali svoji loyality a říkali: nechceme nic jiného, než samosprávu. Pak — ne právě mužně — utekli do Německa a ukázali, že chtěli docela něco jiného, než samosprávu.

V. Gutwirth.

Jmenuji...

V jedné věci K. Henlein se již dostal velmi zřetelně z útoku do obrany: ve volbách považoval za svoje plus, za svoji přednost, že nepřijal poslaneckého mandátu. Vyvolalo to — přirozeně — porovnávání s Třetí říší, kde Hitler rovněž osobně nekandidoval do parlamentu. A vedlo to k tomu, že čeští mluvčí sice se obraceli na parlamentní mluvčí SdP, ale považovali za její interní záležitost, že má svého Führera, který uznal za vhodné nejít do Národního shromáždění.

Dnes v této věci SdP je již v defenzivě; pokouší se dokazovat, že skutečnost, že Henlein není poslancem, není svědectvím nedemokratické myšlenky; prý příště Henlein bude kandidovat. Ale to führerovství není jen v tom, že Henlein nepřijal poslaneckého mandátu. Stačí si přečísti v SPB:

K. Henlein povolal do vůdcovské rady posl. Kölnera, dra Davida, sen. Krczala... K. Henlein rozpustil hlavní vedení SdP... arch. H. Rutha byl jmenován zvláštním zplnomocněncem pro všechny otázky národnostní i Svazu národů; je osobně odpověden K. Henleinovi... K. Henlein dále jmenoval...

Představme si, že v některé politické straně by předseda strany rozpustil ústřední výbor strany a že by jeho pravomoc přenesl na jinou instituci, do které by si najmenoval lidi podle své libosti! Představme si, že v politických stranách by byli funkcionáři, kteří by nebyli odpovědní výkonnému výboru nebo poslaneckému klubu, že by odpovídali jen předsedovi strany! Sotva bychom řekli, že jde o stranu organizovanou demokraticky. V demokratických stranách se funkcionáři volí. Jen v autoritativních stranách se funkcionáři j m e n u j í.

V. G.

Z církevních bojů v Německu

V celém souboru otázek, které se vynořují v přítomném zápasu nacionálního socialismu v Německu, jest úsek boje o svobodu církve nejcharakterističtější. Je to jediné pole, na kterém se odpor proti totalitním nárokům státu nejen ozývá svorně, nýbrž věcně provádí. „Konfesijní církev“ je i dnes a stává se čím dál tím patrněji střediskem ideového odboje proti násilí a zápasu o svobodu.

Dosud se vedla až taktní posícní válka mezi oběma tábory. Zdá se, že nejnovější krok Hitlerův signalisuje začátek frontálního útoku.

Zopakujeme, co se stalo: 12. února odstoupil říšský církevní výbor, vedený drem Zöllnerem. 14. února říšský ministr pro církevní věci Kerl avisoval, že se stane opatření, aby byl odstraněn konflikt v lůně evangelické církve. 15. února prohlásil říšský kancléř Hitler, že evangelické církve si zvolí

nový synod, který bude mít úkol v plné svobodě vypracováti zřízení neb ústavu církve.

To zní velmi slibně a vypadá jako celkový ústup vlády před odporem konfesijní církve. Rozumí se, že oficiální časopis velebí tento počín jako velkou blahovůli se strany státu. Nechybějí však ani hlasy, které vyslovují obavy, že je to jen nový důkladný pokus zbavit církve posledního zbytku autonomie, tedy že je to nový nástup k definitivnímu boji.

V posledních projevech ministra Kerla proniklo na veřejnost, co se tušilo, že totiž říšský církevní výbor ve skutečnosti měl v církvi uplatnit naprostou nadvládu státu nad církví, a ne, jak se předstíralo, přivodit smírné vyrovnání směrů.

Že by teď stát kapituloval? To je málo pravděpodobné. Kdyby ustoupil v jednom bodu, byl by to projev slabosti, bylo by to přímo přiznání porážky. Porážka na jednom úseku fronty by znamenala ohrožení fronty celé.

Proto se mnohem více kloním k názoru, že jde a půjde o pokus vnutit církvi svrchovanou vůli státu, o pokus vnitřku: přimět církve k tomu, aby sama strčila hlavu do smyčky pod zástěrou autonomie a svobody.

Víme, jakým způsobem byly prováděny v Německu volby politické. I s církevního pole máme z nedávné doby frapantní doklad, jak se volby dělají. Víme, s jakou houževnatostí a energií zastává katolický episkopát nárok na konfesijní školu. Je církvi dokonce zaručen konkordát. A přece se před několika týdny bavorští katolíci plebiscitem zdrcující většinou vyslovili pro oficiální státní hitlerovskou školu. Plebiscit byl aranžován tak obratně, že se stal manifestací pro státní plány se školstvím.

Není obava, že se stejně „svobodně“ budou provádět volby do evangelické synody? Oposice konfesijní církve se ovšem nedá tak docela umlčet. Na to je příliš uvědomělá a vnikla hluboko do svědomí lidu. Ale již se ozvaly výzvy, aby se o volební právo v církvi hlásili členové evangelické církve, kteří se v ní zrodili a z ní nevystoupili, ale nikdy neměli prázdného vztahu k ní ani zájmu o ni. „Matrikoví“ evangelici, Takových je velmi mnoho. Bude záležet na volebním řádu. Kdyby si jej církve mohla dáti sama, byla by situace pro oposici slibnější. Ale má jej dáti církvi ministr Kerl. Každý si dovede představit, jaký asi bude. Kdyby to bylo poměrné zastoupení, byli by na synodu aspoň menšinou zastoupeni delegáti konfesijní církve. Bude-li rozhodovati prostá většina, na mnohých místech se oposice nedostane na synod, a k slovu Hitlerovci ještě přijdou s připraveným návrhem ústavy ve smyslu a ve prospěch mocenských nároků nacionálního socialismu.

Oč jde, není jen zájem církve. Řekl jsem, že se na církevním poli dnes soustřeďuje a ozývá jediná oposice proti hitlerismu. Osud církevního boje o svobodu bude na dlouhou dobu osudem boje o svobodu vůbec. Proto věnujeme pozornost těmto snahám.

F. Žilka.

politika

Stanislav Yester:

Důkladné přípravy Anglie

Válka „stříbrných strel“, jak nazval Lloyd George kdysi souboj vojenských rozpočtů států, dostoupila posledním anglickým opatřením, jak se zdá, kulminačního bodu. Půjčka obrany ve výši 400 milionů liber sterlingů, ohlášená dolní sněmovnou hodinu před rozmluvou zástupce anglického zahraničního ministra lorda Halifaxe s německým vyslancem v. Ribbentropem, představuje v podstatě jen malý zlomek anglických, lépe britských vojenských možností technických za příští výzbrojní pětiletku, kterou podrobně probírá anglická Bílá kniha, ovšem tak, aby z těch podrobností se vojensky nedalo nic konkrétního vyčíst. Hovoří se o anglickém státním rozpočtu a vojenských položkách, ale při tom se zapomíná, že britské imperium představuje ohromné soustátí s řadou různých vojenských rozpočtů.

Tak v roce 1934, kdy Angličané začali tušit, že všechny odzbrojovací snahy a plány prozatím třeba uložit k ledu, vyhlížely náklady celého britského imperia na zbrojení takto:

Říšský rozpočet vojenský	mil. liber
(bez dominií a Indie)	123.69
indický vojenský rozpočet	62.—
australský „	4.3
novozélandský „	0.63
jihoafrický „	1.—
kanadský „	3.—
irský „	1.3
Celkem vydala britská říše v rozpočtu 1934/5 na obranu	195.92 mil. £

Zhruba se tedy může počítat, že britská dominia a Indie z vlastních prostředků věnují na vojenské účely asi 50 procent britského státního rozpočtu. Tuto opravu musíme vnést také do anglické výzbrojní pětiletky, rozpočítané právě do r. 1942. V r. 1936 činil britský vojenský rozpočet 170 milionů liber (bez dominií a Indie). Pro rok 1937 byl zvýšen na 193 milionů a v dalších letech se zřejmě přehoupne přes 200 milionů. Počítáme-li k tomu půjčku obrany, bude to opravdu do roku 1942 činit 1500 milionů liber. Ale Indie a dominia také nebudou zahálet. Řekli jsme, že průměrně věnují na zbrojení 50 procent státního rozpočtu. To by bylo za příštích pět let nejméně 500 milionů liber. Celkem tedy do roku 1942 můžeme čekat, že britská říše společně s dominiemi a Indií vydá na svou bezpečnost více než dvě miliardy liber, což v našich penězích představuje zhruba 300 miliard Kč. Ale Anglie od roku 1933 ve zbrojení nezahálela, třebaže rázem do něho neinvestovala takové závratné sumy jako Německo. Mluví se dnes asi o 300 miliardách Kč, které dalo Německo v minulých čtyřletce na zbrojení. Anglie za ta čtyři léta věnovala na svou ochranu zhruba asi 120—140 miliard Kč, počítáme-li všechny vojenské rozpočty v rámci britského imperia. Nesmíme při tom zapomínat, že britské loďstvo představuje obrovskou hodnotu investiční za dobu nejméně patnácti let. V letech 1923—1933 bylo na ně věnováno v rámci vojenského rozkvětu přes 500 milionů liber, tedy asi 70 miliard Kč.

Porovnáme-li všechny tyto číslce s dnešním zbrojařským výkonem Německa, nezdá se nám, že by Anglie se nechala Německem nějak předstihovat hlavně ve dvou složkách svých branných sil: v loďstvu a v letectvu. V letectvu Anglie trochu polevila, ale v pravý čas ohlásila nových 10.000 letadel. Ten čas nastal, jakmile měla k tomu připraven bezpečně umístěný a dobře dotovaný letecký průmysl.

Proč Anglie zbrojí.

Tato britská vojenská opatření vyplývají z politické situace, v níž hlavním činitelem je dnes Německo. Velké Británii po válce světové podařilo se získat na vodách staré pevniny (Evropy, Afriky a Asie) značnou převahu vyřazením velkého loďstva německého, ale jen na krátko. Už v prvních letech po válce ukázalo Japonsko, že pomýšlí na velikou asijskou říši v těsné blízkosti britského panství (Indie a Austrálie), nehledíc k tomu, že Angličané mají veliký zájem také na jižní Číně. Vchod do Indického oceánu a cesty k australským břehům jsou ohroženy. V roce 1934 Itálie, vydávající se za oddaný stín Anglie, začíná pěstovat v moři Středozezemním samostatnou poli-

tiku, jako Japonsko v moři Čínském. Koncem roku 1936 přestává Německo s tvrzením, že kolonie jsou nesmysl, že pro Německo nic neznamenaají. A tak je Anglie postavena před třetí komplikací.

A tato třetí komplikace je při tom nejpalcivější. V Anglii totiž velmi dobře vědí, že za rok 1936 německá armáda ve svých počtech vzrostla o 40 proc., její tanky o 300 procent, letectvo o 70 procent atd. To za jediný rok. V roce 1935 na konci měli v Německu 65 pluků pěchoty, 42 pluky dělostřelectva, 50 leteckých perutí. Koncem roku 1936 německá armáda vzrostla o pět divisí (mírových) a měla už 100 pluků pěchoty, 70 pluků dělostřelectva, 137 leteckých perutí s 2060 letadly prvního sledu. Koncem roku 1937 lze podle švýcarské „National Zeitung“ čekat, že německé letectvo bude mít 200 perutí. Jen za minulý rok Němci zvětšili své loďstvo o 53.000 tun a při tom staví dalších 183.000 tun. Ukazuje se, že s mohutněním německé branné moci rostou také německé politické požadavky, obrácené na západ. V tom směru nejlépe reaguje SSSR, který stupňuje svá vojenská opatření stejným tempem jako Německo a Japonsko. Nyní se tedy přidala také dlouho váhající Anglie.

Co si Angličané pořídí z těch obrovských prostředků?

V první řadě půjde o zesílení letectva a loďstva a posílení a rozmnožení jejich základen. Malajský archipel se středem v Singapore stane se základnou pro nové veliké anglické loďstvo pacifické, nezávislé na veliké flotile anglických vod, podobně jako sovětská rudá armáda Dálného východu je nezávislá na armádách evropského Ruska. Do roku 1940 má v Singapore kotvit loďstvo o sedmi velikých bitevních lodí typu *Queen Elisabeth*. Už letos v červenci bude v Singapore dostavěna loďnice na 50.000 tunové lodi, bez které se veliká námořní základna neobejde. Podobně dojde k posílení opěrných míst anglických v moři Středozezemním. Hlavně ostrov Cypr se promění ve velikou základnu námořní a leteckou. V březnu minulého roku bylo rozhodnuto v Anglii, že se začne se stavbou dvou lodí bitevních a pěti menších křižníků. Dnes se však program rozšiřuje na tři bitevní lodě, z nichž každá je rozpočtena na 8 milionů liber, to je na více než jednu miliardu Kč.

Angličané v budování letectva postupují plánovitě. Z debat v dolní sněmovně jsme se dověděli, že v roce 1936 vláda pořídila nejméně sedm nových státních továren na letadla. Do provozu se dostaly také letecké podniky, v době krise zvané „stínové“. Tyto továrny byly opatřeny vším, co moderní letecká výroba potřebuje, ale stály. Nazvali bychom je mobilizační průmyslovou zálohou, jako je mobilizační záloha zbraní. Mnoho milionů liber bylo věnováno na přestěhování velikých podniků do končin před leteckými útoky bezpečných. Tak na příklad byla část státního arsenálu ve Woolwich u Londýna přestěhována do Walesu a Skotska. V tomto arsenále je nyní zaměstnáno 15.000 dělníků, ale za světové války jich tam pracovalo na 100.000.

Zde jsme mimochodem zavádili o otázku státních zbrojařských podniků, která je ožehavou v dnešním hospodářském životě států. Ve Francii zvolna jest zbrojní výroba postátňována a velmi radikálně se tu postupuje hlavně ve výrobě letecké. V Anglii, ač je

vysloveně průmyslovou zemí a zemí vyspělého hospodářského liberalismu, přec vlada nikdy nedopustila, aby v otázkách státní výzbroje byla vydána na milost a nemilost soukromému podnikání. V Anglii padesát procent výzbroje je pořizováno ve státních arsenálech, které i s loděnicemi zaměstnávaly v roce 1931 kolem 50.000 dělníků (z toho bylo ve státních loděnicích na 30.000).

Německé a anglické zbrojení.

Ale ani před ohlášením nového výzbrojního programu Anglie nebyla zvláště pozadu ve výrobě zbraní. Podle statistiky německého ústavu pro zkoumání konjunktury v roce 1935 bylo na světě vyrobeno zbraní asi za 100 miliard Kč. Z toho ve

Spojených státech	13—17 %
v britské říši	8—11 %
v Japonsku	8—10 %
v SSSR	8—10 %
ve Francii	7—9 %

Před Spojenými státy byl ovšem opominut jako vedoucí výrobce Německo. Je-li při tom Anglie na místě třetím, zaslouží pozornosti, že Francie je na místě šestém. Nový anglický výzbrojní program posunuje však Anglii na druhé místo hned za Německo, a za ní na místo třetí velmi umíněně se tlačí SSSR.

Co znamená nová vlna zbrojení v Anglii, bylo vidět už v roce 1935, kdy výroba oceli v Anglii dosáhla rekordních čísel, ale v roce 1936 tyto číselce byly překonány o 19 procent. Měsíčně se vyrábělo za krise v letech 1931/32 celkem 437.000 tun oceli, v roce 1929, v době největší konjunktury, 803.000 tun, ale v roce 1936 se vyrobilo 975.000 tun. Vývoz anglického železa vyschl, naopak se pozoruje silný dovoz surového železa z Belgie. Odborníci začínají ukazovat na nebezpečí, které hrozí z mobilisace průmyslu anglického pro státní potřebu. Jde tu prý o ztrátu světových trhů v budoucnosti.

Nový finanční plán anglického zbrojení je především otázkou *hodnotných výrobků za dobré peníze*. „Stříbrné střely“ Lloyda George nestačí. Pravé strategické umění je v tom, jak z nich co nejvíce vytěžit. V minulých letech v Anglii se mnoho desítek a snad milionů vyplývalo na podporu pochybného soukromého průmyslu, který se vymykal kontrole. V Německu dnes překotně vyrábění nesporně se odráží na jakosti, a tak za dobré peníze jsou tu četné, ale málo hodnotné výrobky. *Otázkou není, kolik miliard se investovalo, nýbrž kolik vojenských hodnot se z těchto miliard vytěžilo*. Zde se uplatní prozíravost techniků, organisátorů a kalkulace. Zdá se, že Anglie se ke své dnešní výzbrojní pětiletce mnohem lépe připravila než Němci ke své včerejší prvé čtyřletce, ať je odhodlána obětovat na ni stejně těžké miliardy, jaké vložili Němci do své prvé čtyřletky. Organizace válečné výroby je konkrétně věcí ministerstva munice, které podle „Statesmana“ je skryto v úřadě „generálního ředitele válečné výroby“, jenž sedí v ministerstvu války. Je to viceadmirál Sir Harold Brown.

Celá říše musí jednat jednotně.

Jde ještě o *ústřední řízení prací na obranu celé britské říše*. Toto ústředí bylo v minulém roce vytvořeno branně-koordinačním ministerstvem, kde jsou řadovány práce tří ministerstev: války, loďstva a letectva. Otázka plánovité obrany britské říše je také

složitou otázkou politickou. Vojenské potřeby v mnohých případech žádají větší spolupráci dominií, Indie a Irska s říší, než jaká ve skutečnosti tu je po stránce politické. Jde o jakousi brannou ústavu celé říše. Podle platných řádů na příklad Kanada není dnes povinna posílat svá územní vojska na pomoc jiným částem říše. Tak v Australii a na Novém Zélandě jest mnohem více chuti obětovat na obranu proti Japonsku než na příklad je ochotna Jihoafrická Unie. Ale i tam po habešské válce se mnoho změnilo k lepšímu.

Tyto všechny otázky bude musit řešit *říšská konference*, která se sejde při královské korunovaci v květnu v Londýně. Projedná hlavně vojenské a hospodářské otázky říše. Tato konference má především rozhodující význam strategický. Říšské konference britské se scházely za zvláštních politických událostí, jako byly v roce 1907, v roce 1911. Mimořádná konference říšská byla v roce 1909 v souvislosti s novým německým námořním programem. Na konferenci roku 1926 se už na příklad projednávaly důležité strategické otázky říše po stránce letecké. Nesporně se dá čekat, že nastávající říšská britská konference přivede mnohem užší vojenskou spolupráci dominií a Indie s britskými ostrovy. Aby dobře probíhala, o to se už postaral sekretář říšského výboru obrany Sir Maurice Hankey, který zatím v minulém roce všechna dominia i kolonie obešel. V Australii, jak se zdá, bude zavedena všeobecná miliční povinnost dříve než na britských ostrovech po vzoru švýcarském. Jižní Afrika přislíbila pomoc na leteckém říšském programu, podobně také Kanada.

Vedle otázky dokonalé výzbroje a její výroby v náležitém množství za války je v Anglii velmi naléhavá

otázka zásobování potravinami za války.

Pokud anglické loděnice mohly vyráběti větší tonáž než jakou německé ponorky potopily, nebyl problém zásobování ostrovů za světové války katastrofální. Proto dnes v Anglii se nejen zvyšuje výnos půdy, nýbrž také pěstování dobytka. Před několika lety ostrovy britské kryly svou potřebu pšenice z vlastní sklizně jen ze 14 procent, dnes už z 25 procent, spotřeba masa hovězího kryje se nyní z 53 procent, před lety ze 48 procent, spotřeba masa vepřového z 50 proc, před lety jen z 33 proc. Spotřeba vajec je kryta úplně, ale spotřeba másla jen z 10 procent. Všechna obdělavatelná půda v Anglii je vedena v evidenci a za války musí být obdělána podle zvláštního mobilisačního plánu půdy. Byl zřízen dále Food Department, úřad pro zásobování, formálně podřízený ministerstvu obchodu, ale ve skutečnosti spolupracuje jako podřízený nového ministerstva říšské obrany. V čele tohoto úřadu je bývalý sekretář potravinového úřadu za světové války, tedy anglický Rathenau, který má bohaté zkušenosti: H. L. French. Tento úřad pro zásobování pracuje na podrobných plánech. Počítá se prý s vytvořením válečných zásob na šest měsíců pro všechno obyvatelstvo britských ostrovů. Plány zajištění Anglie za války potravinami jsou dnes stejně důležité jako plány výroby válečné a plány operací spojených sil námořních, leteckých a pozemních. Ve všech těchto směrech se v Anglii pracuje pilněji a svědomitěji než v některých státech evropských, které jsou Němcům spíše na rání než Anglie.

Nedávno jsme řekli, že

Anglie není nikdy tak slabá,
jak se zdá

a Německo tak silné, jak vyhlíží. Angličané v parlamentu lomí rukama nad zaostalostí svého vojenského letectva, zatím co Němci to své vychvalují do nebe. Podle ruských odhadů koncem roku 1935 letecké armády evropských velmocí vyhlížely takto:

	počet letadel	tonáž bombardérů
Francie	1600	800—1000 t
Anglie	1000	800 t
Italie	700	600 t
Německo	1500	1000 t

Anglie, pokud jde o rychlá bombardovací letadla, už v roce 1935 měla 600 bombardovacích strojů, podobně jako Německo. Anglie má proto tak malý počet všech vojenských letadel, poněvadž lehkých a zvědných, která potřebují obrovské kontinentální armády pro své operační potřeby, při své malé pozemní armádě může postrádat. Bude-li velikou pozemní armádu jednou budovat, vždy bude čas na výrobu letectva pro ni. Proto samostatná letecká armáda britská v žádném případě nezůstává za jinými samostatnými armádami leteckými. Ruský odborník Algazin se domnívá, že po mobilisaci, která by nastala u evropských velmocí koncem roku 1937, by šlo o tyto síly:

	počet letadel	tonáž bombardérů
Francie	3200	2000 t
Anglie	2000	2000 t
Italie	1500	1600 t
Německo	3000	3000 t

Z těchto ruských počtů vyplývá, že Anglie při méně strojích bude mít koncem roku 1937 podobnou tonáž bombardérů jako Francie, ale větší než Itálie. Francie společně s Anglií by měly jen o 15 procent menší tonáž než Německo s Itálií. Spustí-li Anglie leteckou výrobu v roce 1937 na plný plyn (ruský odborník psal svou úvahu před novým anglickým finančním plánem výzbroje), tedy koncem roku 1937 anglické letectvo bude rovnocenné německému. Při tom anglické stroje budou nesporně hodnotnější německých.

Jak je to s anglickými pozemními silami?

Ještě nedávno byl denní tisk evropský plný chmurých zpráv o tom, jak těžko Anglie doplňuje dobrovolníky svou pozemní armádu. Za světové války Anglie poslala Francii a Belgii na pomoc čtyři divise, později další dvě do konce prvního měsíce války. Vedle nájemné armády ostrovů má tam Anglie svou armádu miliční po vzoru švýcarském s tím rozdílem, že i miliční armáda je z dobrovolníků. Anglie nezná všeobecnou brannou povinnost. Není však pochyb, že v případě nutnosti by k všeobecné povinnosti sáhla a pak by mohla jako za války světové postavit do pole opět 90 divisí, ovšem až po určité době. Prozatím má Anglie největší část své pozemní moci v Indii. Má-li na britských ostrovech asi 200.000 mužů pravidelné armády v pěti divisích a 150.000 milice, jež tvoří rámec 14 miličních divisí, pak v Indii jest stále na 400.000 mužů, z toho 60.000 Evropanů. Tato veliká armáda indická, opřena o anglické loďstvo, má v Indickém oceáně rozhodující strategický význam. Vedle ní však v Indickém oceáně se dá počítat dále se 120.000

milice jihoafrické a se 40.000 milice australské a novozélandské. Celkem má Anglie, aniž by musila mobilisovat, na březích Indického oceánu armádu v přibližné síle 600.000 mužů. Tato vojska by se nesporně z valné části uplatnila v Africe, kdyby na příklad Itálie po boku Německa vystoupila proti Francii a Anglii.

Světová válka byla pro britskou říši velikou strategickou školou. Zkušenosti nezapadly. Anglie dneška je schopna podobného vypětí sil, jaké předvedla Anglie v letech 1914—18, kdy vedle obrovského loďstva válečného a obchodního dovedla postavit do pole pozemní armádu větší armády italské i letectvo stejně mocné, jako bylo francouzské. Jakmile Anglie zasáhne do otázky míru a války těmi miliardami, které pro to určila, bude blok francouzsko-anglický společně s Malou dohodou v převaze nad blokem německo-italským, a to na scénu ani nevystupuje SSSR, který dnes vojensky představuje nejméně stejnou moc jako Německo (pokud jde o ruské síly, určené pro Evropu, tedy bez rudé armády Dálného východu). Aby vítězství bylo naše, je třeba zvítězit na všech frontách: politické, hospodářské a vojenské. Blok míru nechal se předstihnout na frontě zbrojení a proto musil v posledních čtyřech letech ustupovat na frontě politické. Vojenská fronta je v souvislosti s hospodářskou. Právě zahájená hospodářská ofensiva ve věci zbrojení zvýší sílu vojenskou a ta opět dá úspěchy politické. Z přechodné obrany přechází fronta míru do protiútoků. I když krev neteče, boj o mír stojí veliké peníze. Národohospodáři odhadli, že světová válka přišla celkem asi na 10.000 miliard Kč. Podaří-li se bloku míru v příštích letech i za cenu 2000 miliard Kč druhou světovou válku zažehnat, je to přece jen lacinější, a proto je zbrojení dobrý kulturní obchod.

do ba a lid é

Occidentalis:

Osudy židovských rodin

Inženýr v krámku.

Byla to zámožná rodina, usdlá v Berlíně už přes půl století. Celý způsob života se tu tak podobal životu všech ostatních patricijských velkoměstských rodin, myšlení bylo tak německé, že vlastně si nikdo z nich kromě několika náboženských svátků celý rok ani neuvědomoval, že jsou židé. Byli prostě Němci.

Otec úspěšný obchodník, jeden z těch skoro sentimentálních obdivovatelů německé pile, německého vynalézavého ducha, německé soustavné pořádkumilovnosti. Sedmdesátiletý člověk, který po různých těch blouděních předků cítí bezpečný klid ve svém vědomí, že žije v nejspřádanějším, nejbezpečnějším, nejklidnějším státě Evropy, v obdivovaném Německu.

Jediná dcera, krásná dívka, zdědila po něm obchodní talent. Jde na práva a absolvuje je sub auspiciis. Má v úmyslu věnovat se později advokacii, zatím si odbývá soudní praxi nedaleko Berlína. Večer dojíždívá domů, je obdivována ve společnosti, žije bohatým kulturním životem tohoto města s nejkrásnějšími divadly na světě. Až do onoho dne,

kdy se noví vládcí ujímají moci. Neuplyne ani měsíc a jednoho rána je nějak živo v soudní budově. Takoví nezvyklí návštěvníci, kteří se nepodobají ani stranám při prvním soudním roku. Rozestupují se nevládně, když vešla. V okamžiku, kdy chce vejít do kancelářské místnosti, zastoupí jí někdo cestu a okřikne ji, že tady už nemá co hledat.

Mladá doktorka se dívá nechápavě. Nemá však chuti ustoupit. V tom však se už mezi lidmi ukázali také lidé od soudu, také její kolegové. Nežli se nadála, někdo ji srazil. Pak bylo plno divokého křiku a dopadaly pěsti. Byla sbita a vyhozena na ulici. Druhého dne již měla v rukou propuštění ze soudní praxe.

Její snoubenec, doktor chemie, měl jedno z významných míst u světznámé továrny na žárovky. Byl propuštěn o týden později. Vypadalo to všechno jako špatný sen, jako něco neskutečného, z čeho se člověk musí za chvíli probudit. Lidé s německým cítěním a obdivem pro německou věcnost a německou objektivnost se nemohou smířit s představou, že tohle je politická skutečnost a opravdové přesvědčení lidí, kteří řídí od nynějška tento rozvázný stát. Je třeba dlouhých měsíců k tomu, aby se všichni přesvědčili, že z tohohle sna není probuzení.

Pak se mladí lidé ožení a odjedou do Palestiny. Inženýr doktor chemie si zařídí instalatérský obchůdek. Daří se mu jakž takž, mladá žena však nesmírně trpí obtížemi klimatu. Starí rodiče nemohou již žít ve svém vysokém věku několik tisíc kilometrů od jediného dítěte. Pětasedmdesátiletý stařec se svou ženou emigrují do Palestiny. Přijedou několik dní před tím, než jejich dcera zemřela na jakousi jižní chorobu.

Budoucnost v zelí.

Oba studovali. Její otec se pomalu vypracoval za dlouhá desetiletí práce na dobře situovaného majitele bankovního závodu. V Berlíně dříve nebývalo židovského proletariátu, a i ti, kteří ještě v dětství rostli v nějaké haličské vesnici, se domohli ke konci života slušného blahobytu. Jeho otec byl profesor a známý chirurg. Oba se seznámili na chemii, to byla taková typicky německá věda, jež souvisela s obrovským industriálním vzrůstem říše a dobývala Německu světa vědy i světa hospodářského.

Takoví dva mladí a optimističtí lidé. On byl na vysoké škole dokonce členem studentské nacionální organizace a odnesl si odtud několik jízev ve tváři, jež patřily k představě německé cti. Dokončili studium krátce před tím, než se dostal Hitler k moci. Ani jízy ve tváři nepomohly k udržení místa v průmyslovém závodě.

Poměrně lehce se rozhodli oba mladí lidé, že emigrují. Pojedou do Španělska, do této země velkých přírodních bohatství a teprve se rozvíjejících průmyslů. V zemi však je velký nával přistěhovalců, volných míst není. Odjedou tedy na Mallorcu. Na tomto kusu přírody, obklopeném Středomořím, se přece nějak dva lidé musí uživit.

Uživili se způsobem, který nepředvídali. Bydlili v domku, pod nímž se na stránkách táhla jedna z těch divokých jižních zahrad. V této zahradě, kterou si od majitele za směšný peníz majali, počali hospodařiti. Nepěstovali ani hrozny, ani broskve, ani rajská jablíčka. Pěstovali jednoduše zelené a modré hlávkové zelí. Sensační rostlina pro takový jižní ostrov: zelí stalo se od té doby neznámou specialitou, od všech hotelů na blízku i dále docházely slušné objednávky. Oba lidé žili idyllicky a příjemně ze samého zelí.

Pak se tu počalo mluvit o občanských bouřích, pak Francovi vojáci s Italy obsadili ostrov. Ti, kdo mají prošlé německé pasy, jež nelze obnoviti, nemají co hledati v zemi, obsazené generálem Francem. Emigrují po druhé, tentokrát nepačičěji a s menším elánem. Několik dní čekají v jiho-

francouzském přístavě. Pak přijde on, našel místo stewarda na lodi. Nezbývá než se rozloučit.

Dostala se až do Švýcarska a dostala tu místo při správě velkého soukromého parku. Až steward v bílých šatech dojde svou roční dovolenou, přijde ji navštívit. Možná.

Umění škodlivé pro rasu.

Je to Západoněmec od Rýna, z oněch plodných konců na rozhraní dvou národních celků. Štíhlý a plavovlasý, čisto-krevný „arijec“. Takový obhroublý chlapík, naprostý samouk z dělnické rodiny, který bůhví z jakého popudu začal jednou ve dvaceti letech něco řezat do velikého špalku dřeva. Byla z toho velká hlava bradatého muže s dlouze rozevlátými vlasy. Našel si po druhé už lepší dřevo a opatřil si lepší nástroje. Nikdy se tomu neučil, neučil se také ničemu jinému o umění, o sochařství, o plastice. Pod jeho rukama však vyrůstali Kristové, starci, nahé ženy, různá ukřižování, matky s dítětem v klíně — různé obrovské špalky dřeva, proměněné v nezapomenutelné sochy. V takovém německém gotickém stylu to všechno bylo, protože tento Němec neviděl do té doby sochy nikde jinde než v kostelích.

Řezal tyhle věci jen pravou rukou, protože levou měl chromou z války. Protože měl plnou invalidní podporu a k jinému řemeslu se valně nehodil, nechali ho těmito podivnostkami plnit dvorek a zahradu. Pak to viděli nějací lidé z Berlína, poslali pro některé jeho sochy, a pak jednoho dne dostal stipendium k bezplatnému studiu na berlínské akademii umění. Nehodil se mezi své kolegy: zatím co ostatní pracovali, on dřel. Zatím co jejich práce byly elegantní a hravé, byly jeho sochy divné, křečovitě, s rysy gigantičnosti. Nedovedl je ani prodávat, a ačkoliv v expresionistickém období jiní to, co on dělal upřímně ze svého nitra, vyráběli na odbyť a z módy, přece si hromadil své věci po všech koutech svého bytu.

Snad by ani ten byt neměl, kdyby se nebyl seznámil s mladou módní kreslířkou, židovkou, která se svou nervní komplikovaností našla v tomhle plavovlasém venkovanu s narůžovělou tváří rovnováhu, potřebnou k životu. Její kresby byly po všech magazinech, ale věděla dobře, že má jen talent, nic víc. Tenhle měl to „víc“, co dělá z uměleckého řemesla umění. Cítila to a docela se mu obětovala. Ona mu obstarávala zakázky pro tyto smutné sochy, jednou na hřbitovech a jindy v halách bohatých lidí. Měli spolu také několik dětí a zasněnou domácnost, v níž za večerů posedávali takoví různí umělečtí tuláci a vedli takové nekonečné debaty o obsahu a formě, stylu, o tendenci a o politice, jak už takoví lidé mluví.

Převrat z roku 1933 nevezal skoro ani na vědomí, neměl o politice nikdy ani tušení. Řezal dále své stočené postavy s velkými hlavami a s hlubokýma očima. Někdy je také tesal do kamene, jak se naučil na akademii. Dále se dostávaly na hřbitovy, na hroby lidí. Nebyl slavný, byl jen pracovitý a poctivý sochař.

Před vánoci 1936 byl mu doručen výměr, podle něhož se mu zakazuje jakákoli sochařská a malířská práce. Jeho atelier musí být kdykoli přístupný policejní kontrole, které je povinen všechny své věci předložit. Jakožto „jüdisch versippt“ neskýtá dostatečné záruky poctivého němečtví.

Šel na ty pány do kanceláře a ukázal jim svou chromou ruku ze světové války a ptal se, co má jiného na světě dělat. Poradili mu, aby si vzhledem k tomu, že je sto procentní invalida, podal žádost o udělení pracovního povolení cestou milosti. Ale naznačili mu, aby si nedělal příliš nadějí: „Máme dosti poctivých německých umělců, kteří mají příliš

málo příležitosti k práci, poněvadž jim ji takoví všelijací zrádci své rasy ubírají.“

S diplomem.

Byla to jedna z velikých firem, jejíž reklamy visely ve všech vozech: každý elegantní pán nosí nejmodernější prádlo od firmy té a té. Firma měla židovské jméno, ale kdo už se o to staral? Továrna nebyla v Berlíně, ale byla tu známa stejně jako po ostatním Německu.

V takovém malém městě, vzdáleném od centra, kde syn řídil výrobu, byl politický převrat daleko nenávislivější. Energické tlupy stoupců „Vůdcových“ byly radikálnější, než bylo vedení strany milo, a měly chuť pustit se ve chvíli převratu do místní politiky na vlastní pěst: židé a kapitalisté budou vybiti, to bylo jisto. Tenhle mladý ředitel továrny na prádlo měl postavení tím horší, že byl i Žid i representant kapitalistického systému současně.

Když byl proveden převrat na malém městě, přišla skupina úderníků také do továrny. Oznámila prostě, že přejímá vedení podniku, Židé že v dnešním novém Německu už nemají co mluvit. V důsledku toho byl mladý šéf, jenž tu byl sám přítomen, ihned odvezen.

Co se s ním stalo od té doby, je zahaleno do hlubokého tajemství. Nikdo ho už neviděl a nikdo nespáčil jeho mrtvoly. Hned příští den se však ve městě vyprávělo od úst k ústům, že mladý muž byl celou noc mučen, že mu byly zpřeráženy všechny údy, že byl doslova vpleten do kola a když zemřel, byla jeho mrtvola odvezena. Nikdo to nikdy nedokázal, ale celé město o tom mluvilo. Měl prý otevřeně rány na celém těle, do nichž mu sypali úderníci sůl a pepř.

Tohle je „Greuelmärchen“, něco takového se v Německu nikdy nedálo. Dokazatelné je pouze to, že otec po obdržení této zprávy zemřel. Firma byla likvidována. Dcera domu, doktorka matematiky, pracovala ještě nějaký čas u velké cizí pojišťovací společnosti. Žila s matkou docela v ústraní. Několikrát se v jejich domácnosti objevila státní tajná policie a vyšetřovala, co je jim známo o mladém bratru. Vyšetřovala, co slyšely obě ženy o jeho smrti. Zjišťovala, věří-li snad všelijakým pověstem, které kolují. Ale obě ženy nic nevědí. Nic neslyšely. Nic nevěří.

V pozůstalostním řízení se rozplynulo všechno bývalé jmění rodiny, beztak již rozmetané krisí. Poněvadž matka se nechtěla hnouti z Berlína, kde navštěvovala denně mužův hrob, zůstala tu s ní i dcera. Přišla už dávno o své místo a společně s matkou se živily spravováním prádla.

Poněvadž život dovede vymýšleti historiky, jež se nelíbí od sentimentálního kalendáře, nechybí v tomto příběhu ani pointa. Matka zemřela a dcera loni ujela do Anglie. Dostala tu místo služebné v malé rodině. Zatajila svůj doktorát, aby neměla potíže s anglickými úřady.

Studium, které neplatí.

Byl dirigentem, nikoli ve Státní opeře a také ne v Lidové opeře, byl dirigentem v různých provinciálních operách. V takovém malém městě je provedení opery Rich. Wagnera velikou událostí, a on miloval Richarda Wagnera nejvíce ze všech skladatelů. Jeho měkká židovská duše, sentimentální a pathetická, nalézala v pathosu i v sentimentalitě saského komponisty nejkrásnější výraz svých snů o umění vznešeném a ušlechtilém.

Také jeho žena milovala Wagnera neméně, byla zpěvačka, a zpívala prý jednou Elsu v drážďanské opeře. To je ovšem už dávno a od té doby postava této vášnivé hudebnice, která se ostatně narodila v Praze, nabývala formátu stále heroičtějšího, takže doby zasněné a štíhlé Elsy jsou již dávno ty tam. Přesto však se opery nevzdala: pomáhala svému

muži při korepeticích. Vyučovala zpěvu a hře na klavír. Měla mnoho žáků, kteří mají dnes známá jména na velkých operách.

To všechno se rázem změnilo, když noví vládcí Německa přišli k moci. Studium u židovského učitele nebo židovské profesorky neplatí. Takový zpěvák nebo pianista „nearijského původu“ smí vyučovati pouze „nearijce“ nebo cizince. Kolik však přijede dnes cizinců do Německa, když studium by nemělo vyhlídky na uznání? A kdo z „nearijců“ v dnešním Německu má vůbec myšlenky na to, učit se zpívat nebo hrát na klavír? Měl tedy tento teoretický předpis ty praktické výsledky, že přestala mít vůbec žáky. A její manžel, jemuž minula už šedesátka, ztratil možnost v kterémkoliv německém divadle dirigovati, anebo třeba jen korepetovati, poněvadž podobné umění, na které při jeho zrodu by měl vliv rozkladný židovský duch, by vážně škodilo plavě germánské rase.

Po dvou letech živoření emigrovali. Nějaký pomocný fond zahraniční jim opatřil peníze na cestu do Ameriky. Ještě téhož roku dostal tento hudebník, jenž tak miloval pathos i sentimentalitu Richarda Wagnera, místo dirigenta u velikého operního divadla v Novém světě. Oběma se daří tak dobře, jak se jim ve Wagnerově vlasti nikdy nedařilo.

Odborník.

Černovlasý, nízkého čela, výrazného obličejce, odborník, technik, který rozumí geniálně svému oboru, politice a jiným věcem tohoto světa však nerozumí. Ženou tohoto východního Žida je plavovlasá křesťanka, která zná mnoho jazyků, je křehká, často churavá, stejně jako jejich vytáhlé a bleďoučké dítě.

On dovede jedinou věc na světě: stavěti tunely a podzemní dráhy. Měl v Berlíně na základě svých mimořádných vědomostí velice dobré postavení. Žil také jen ve svých číslicích, nákresech, a jak jen to dovede člověk jediného oboru, byl i člověkem jediné lásky, jenž nadevšechno na světě zbožňoval svou plavou „arijskou ženu“. Bývá tomu tak: říká-li se o Židech, že jsou neobyčejně pozorní a starostliví manželé a otcové, platí to dvojnásob o Židech, kteří mají křesťanské ženy. Jakoby do jeho černovlasého východního údělu byla vpadla zář její plavé a úzké tvářičky.

Brzy po převratu emigrovali. Se specialisty je tomu vždycky stejně: jednou je po nich strašná sháňka a jsou skvěle placeni, jindy jich není vůbec zapotřebí. Dva roky ho nebylo zapotřebí. Jel do Palestiny, jeho žena ani dítě však nesháňely tvrdé klima. Vrátil se do Vídně. Jel znovu do Palestiny a žena a dítě znovu onemocněly.

Mezitím židovské pomocné komité vyjednávalo dlouhé a dlouhé měsíce, aby tomuto odborníkovi byl povolen vstup do sovětského Svazu. Nové Rusko se velmi obratně vyhnulo jakýmsi závazkům, které pro ně vznikly z fakta německé emigrace. Zejména se tomuto faktu vyhýbalo, pokud šlo o umístění Židů. Ale po dlouhých měsících tomuto technikovi vzhledem k jeho jménu byl přece jen povolen přístup.

Nejprve žili někde na Černém moři, než se žena a dítě uzdravily. Pak se konečně dostal k místu: v Moskvě se stavěla podzemní dráha. Jeho žena počala vyučovati cizím jazykům. Po několika měsících dostala dokonce diplom profesorky. Daří se jim prý dobře. Nikdo z jejich přátel však od nich nedostává dopisů, jako je nedostávají od leckoho jiného, kdo se z emigrantů v sovětském Svazu usadil. Ruské úřady nemají rády, aby občané Svazu kritisovali, jak se jim žije.

Stoprocentní Arijec.

Každý znal slavného profesora Meiera z berlínské nemocnice im Westen. Byl to člověk z rodu Siegfriedů, ale nikoli

z rodu těch různých Siegfriedů Meierů, nýbrž z rodu plavých Pragermánů. Jeho jména, jež mohlo znít podezřele, se mu patrně dostalo jen nějakou vývojovou historickou náhodou. Byl totiž vášnivým antisemitou, jenž kromě svého oboru, v němž byl vynikajícím znalcem, se zajímal s nadšením amatérismem o germánský dávnověk.

Padla-li na leckterého z reprezentantů německé lékařské vědy melancholie ve chvíli, kdy obdržel úřední výzvu k předložení důkazu o arijském původu jeho rodičů a prarodičů, přijal profesor Meier tuto výzvu s úsměvem. Rád se ovšem v zájmu kázně a z oddanosti k novému režimu této formalitě podrobil. V novém státě, v němž konečně odstranili zhoubný židovský živel z této veliké lidské zahrady národa, musí se všichni podrobiti ochotně podobnému příkladu.

Když mu advokát potřebné listiny opatřil, pokládal profesor Meier zprvu všechno za špatný vtip. Vyžádal si znovu dokumenty a obdržel totéž potvrzení. Jeho babička, matka jeho otce, byla Židovka, rodem z Haliče. Nikdy ji sám nepoznal a doma v rodině o něm podobně také nebylo řeči. Výtahy z úředních matrik však nemohou lhat.

Jako čtvrtěční „Nearijec“ by si snad vzhledem ke svým znamenitým vztahům k novému režimu byl své postavení udržel. Jako čtvrtěční „Nearijec“ však si nemohl udržeti své postavení před svým svědomím. Nebyl tedy z rodu plavých Pragermánů, nýbrž byl vlastní krví spřízněn s všelijakými těmi haličskými Siegfriedy Meierů.

Když toho dne, kdy obdržel tyto nezvratné důkazy, usedl se svou ženou večer ke stolu, zastřelil nejprve ji a pak sebe se své dvouhlavňové lovecké pušky. Všechny noviny o tom psaly a litovaly, že příčina skonu tak oblíbeného profesora není známa.

Do čtyř konců světa.

Tato rodina měla francouzské jméno, byla to však dobrá židovská rodina, která, jak se patřilo na její úctu před patriarchálními institucemi, měla čtyři syny. Otec zemřel brzy po válce, ale matka, tato hrdá matrona, měla důvod být pyšná na tyto čtyři pilné a nadané syny, kteří vyplnili celý její život. Nejstarší z nich byl osmadvacetiletý a nejmladší teprve dvanáctiletý.

V dubnu roku 1933, tři měsíce po Hitlerově nastoupení k moci, byl nejstarší syn nalezen v neděli ráno v parku mrtev. Byla to trošku prudká povaha, mladý muž, který nedovedl mlčet ani proti přesile, plný útočné ironie. Úřady podaly o politováníhodné nehodě tohoto mladého muže matce zprávu a současně ji vyrozuměly o tom, že mrtvý bude po provedení lékařských šetření úředně pohřben. Tak se patrně také opravdu stalo, ale v dubnu roku 1933 nebylo pro židovskou rodinu radno se ptáti, nač tento mrtvý zemřel a kde byl pohřben.

Druhý syn, pětadvacetiletý technik, odejel do San Franciska. Matka zůstala v Berlíně. Třetí syn, dvacetiletý, odejel do Palestiny. A matka zůstala v Berlíně s nejmladším, dvanáctiletým chlapcem. Když obdržela zprávu od známých, kteří emigrovali do jižní Afriky, poslala ho k nim.

Malý Robinson jel po mnoha vlacích a po veliké lodi až do Kapského města. Přátelé, kteří ho tam pozvali, se odštěhovali mezitím o mnoho mil dále na sever. Jeden den seděl bezradně v nádražní čekárně a v parku, druhý den již měl místo poslíčka ve velkoobchodu. Psal o tom podrobně svým nevypsáním chlapeckým písmem matce, která zůstala v Berlíně.

Zůstala tu sama, sama s nejstarším synem. Úřady jen opominuly oznámiti místo, kde byl pohřben.

Dvakrát totéž není totéž.

Oba bratři zdědili po smrti otcově dům na jedné z živých tříd západního Berlína, dům, na němž svítí neonové trubice přepychových velkoměstských obchodů a který je zbavil starosti o živobytí i v dobách této těžké hospodářské krise. Tito dva bratři si byli stejně nápadně podobní, jako byli nápadně rozdílní, jak je to jen možné u sourozenců, kteří mají téhož otce, ale rozdílné matky.

První byl zarytý vytrvalec, znamenitý student a znamenitý Němec. Vyrůstal v prostředí „nacionálně se probouzející mládeže“ a v tendencích této generace s celou svou systematickou houževnatostí nenáviděl Židy stejně jako nenáviděl socialisty.

Druhý z bratří, o tři roky mladší, sotva tak tak dostudoval. Protože v důsledku nevypočitatelných a nepostizitelných ideových vlivů tento mladý a nepořádný muž byl světového názoru, ztotožňujícího se se socialismem, byli by se oba bratři, svědomitý nacional a lajdácký socialista, hodili jako varovný příklad do každé nové čítanky.

Pak pojednou přišla doba, kdy v Německu lidé počali projevovali nebyvalou rodovou přichylnost a počali se přímo vášnivě zajímat o své dědečky a babičky. Náš lehkomyšlný socialista vzal bez velkého vzrušení na vědomí, že matka jeho otce je židovského původu, takže je čtvrtěčním Nearijcem, což ani v dnešním Německu nepůsobí ztrátu občanských práv. Jeho svědomitý bratr dostal potvrzeno černé na bílém, že vzhledem k tomu, že měl matku Židovku a že také jeho babička s otcovy strany byla semitského původu, je on sám „třičtvrtěčním Nearijcem“ a tedy v dnešním Německu pokládán za Žida a vyloučen ze všech míst, z nichž Židé jsou vyloučeni.

Lehkomyšlný mladší bratr z úředního ověření, že Německo proti němu nic nenamítá a že se tu může věnovati libovolnému povolání, vyvodil ten důsledek, že emigroval do Londýna, kdež má mnoho přátel a kde se mu dobře daří. Starší bratr skoro nevychází z otcovského domu, přijímá návštěvy jen v kvartálních obdobích od svých nájemníků a vypravuje se o něm, že prý beznadějně ztěžkomyslněl.

Spokojení.

Sedí v kavárně Dobrin na Kurfürstendammu a požívá obrovskou porci ovocného salátu. Ovocný salát je specialitou tohoto domu, a i když v něm teď leckdy chybí ananas nebo banány nebo pomoranče nebo mandarinky nebo všechno tohle dohromady — je tento ovocný salát Dobrinův něčím, co ti dokáže, že se na tomto světě dá příjemně žít přes všechny krise.

Vlastně se dneska v Německu už o krizi nedá mluvit, alespoň v jeho branži ne. Je textilníkem, má obrovskou konfekci a daří se mu tak, jak se mu v demokratickém Německu nikdy nedařilo. Jsou tu ovšem jakési podružné obtíže, ale ty se vyskytují většinou jen ve věcech, které nepadají příliš na váhu: mluví se cosi o rasách, cosi o Arijských a takovém podobném žvástu, ale to už jsme slychali po celý život. Hlavní věc je velkoobchod, a v tom se i při těch dnešních ohromných daních dá pěkně vydělávat.

Ten Hitler je možná blázen, ale prosím vás, je vždycky lepší mít nad sebou jednoho blázna, o němž člověk jasně ví, co chce, než sto bláznů nějaké socialistické rady, o nichž člověk neví, co chtějí dnes a co si vymyslí zítra. Konec konců nám obchodníkům vlastně Hitler neublížil, je dnes pořádek a s tím bolševismem je skoncováno.

Člověk dnes nemusí být v Německu nespokojen, i když se té spokojenosti dočká až na stará kolena. Prosím vás, syn, horká hlava, tady studoval a teď žije v Brazílii v Sao

Paolo, a má tam drogerii. K tomu musil emigrovat. Dcera je provdána v Londýně. Žena se Hitlera ani nedočkala a tak tu se svým obchodem zůstal sám. Chodí do židovského kabaretu v kavárně Leonově na Leninerplatz, člověk se tu pobaví takovou mužskou parodií na Marlenu Dietrichovou, anebo příjemnou ženskou společností, chodí do kavárny Dobrinovy na Kurfürstendamm a pojidá tu obrovské porce ovocného salátu, které netlačí v žaludku a přesvědčují, že i ve stáří se na tomto světě dá příjemně žít. Přes všechny krise.

Nespokojení.

Je mu pětaticet let a byl advokátem ve slezském městě. Jeho rodiče tu měli velkoobchod. Když přišel bojkot, přišli o možnost výdělku. Mnoho lidí sice u nich nakupovalo i dále, ale ve dnech, kdy se nejvíce prodá, na příklad na Zlatou neděli, postavila zkrátka SA před obchod čtyři muže a nikdo se neodvážil vstoupit. Při užívání takových metod se žádný obchodník na venkově neudrží. Protože v Německu k prodeji obchodu je třeba zvláštního povolení a poněvadž úřady tohoto povolení zásadně odepřely, nezbyvalo než obchod zkrátka zavřít, odstěhovat se do Berlína a žít tu ze zbytku kapitálu. Staří lidé při tom naivně doufají, že tento systém v Německu je provisorní a že se to všechno nějak změní.

Mladý doktor nedoufá. Dívá se realisticky a odvažuje si říkat, že tento systém je v Německu definitivní. Možná, že se dnes kritizuje, možná, že se reptá proti útisku svobody, možná, že ve státní činohře pojednou vznikne demonstrativní potlesk při slovech z „Dona Carlose“, požadujících vrácení ztracené svobody — to všechno je možné, ale přes tyto projevy takový systém jako Hitlerův velké většině německého národa hová. Potřebují, aby se jim rozkazovalo, potřebují svůj ideál tak zvaného pořádku, a vyzve-li je Hitler, půjdou do boje ještě jednou třeba proti celému světu. Zejména mladí Židé si dnes uvědomují tuto pravdu s naprostou jasností a snaží se vybudovat si svůj život někde jinde, na jiných základech. Je to lhostejno, zda v Palestině, v Jižní Africe, v Mexiku nebo v sovětském Svazu. V Německu však Židé již nemají co hledat.

To je společná víra většiny mladých Židů, ať již jsou sionisté či protisionisté, ať již jsou komunisté či židovští nacionalisté. „Náš národ neměl nikdy velké hrdosti navenek, měl jen svou hrdost uvnitř. A tato hrdost musí každého Žida vésti k tomu, aby si uvědomil, že v Německu nemá co hledat.“

Život a instituce

Ionicus:

Kapitola filatelistická

Již dávno přestala býti filatelie pouze zábavou mládeže, jež tímto způsobem rozšiřuje své znalosti zeměpisné. Filatelie ovšem nerozšiřuje jen zájem o zeměpis, nýbrž jest trvalou reportáží politických dějin od doby zavedení známek, to jest od poloviny minulého století.

Sport či investice?

Idylické doby, kdy bylo možno vyměňováním známek dopomoci si docela k slušné sbírce, jsou také dávno ty tam. Daleko více, než u jiných zálib, jest filatelie otázkou finančních možností sběratele. Má-li sbírka obsahovati staré vzácné kusy, nelze je dnes opatřit jinak, než za peníze, a doložíme ještě, že za hodně peněz.

Mládež, která sbírá nahodile známky celého světa, jak se jí dostanou pod ruku, může ovšem dnes poříditi si velmi pestrou sbírku zemí při troše pile bez velkých nákladů. Dospělý sběratel, který vždy směřuje k určité systematickosti, se při tom ovšem bez investice neobejde. Ačkoliv při soustavném sbírání jest nezbytné třeba dnes peněz, stává se, že i chudší sběratel má ve své sbírce krásné kusy. To stane se často „štěstím“. Pořídí si některou známku poměrně levně a v několika exemplářích, a hle, za nějaký rok jde známka následkem malého nákladu, popularity, chyby v desce a pod. do výše, a šťastný majitel může ji buď dobře prodati nebo vyměnit za vzácnosti, na jaké při své finanční slabosti dříve nemohl ani pomyslit.

Takové zjevy nejsou nijak řídké, sběratelství známek dostává tím příchutí spekulace a hry, a není dnes žádného filatelisty, aby nebyl aspoň trochu sám u sebe spekulantem à la hausse na známky, jež má v zásobě. Jistě nechybíme, připočteme-li tomuto rysu filatelie vliv na její veliké rozšíření.

Užili jsme také slova investice, ač jest řeč přece o sbírání. Filatelie totiž pro vzácné kusy dodržuje po celém světě přibližně stejné ceny. Dovede-li někdo tak sbírat, že se nedá napálit, což není snadné, pak peníze do sbírání známek vložené nejsou nikdy ztraceny. Tuto vlastnost filatelie objevili za války chytří lidé, kteří přestali věřit v peníze. Právě amatérští sběratelé zprvu nebyli nijak nadšení, když viděli, že nastává prudká poptávka po vzácných exemplářích starých poštovních známek, a to se strany lidí, kteří známek sami nerozuměli, avšak vzali si na to znalce a investováním do známek unikali znehodnocení peněz. Snad proto došlo k největším přesunům jmění do známek právě v zemích inflačních.

Sběratelé byli strháváni s sebou. Jejich sbírka, kterou si během let poměrně levně pořídili, stala se v krátké době cenným objektem, avšak vývojem tržních cen bylo jim znemožněno, aby si svou sbírku dále doplňovali, protože scházející exempláře zatím dosáhly kursů, které jim cenově nebyly dosažitelné.

Nabídka při stále stoupajících cenách snížila se na minimum, takže koupě dobrého kusu i za sebe vyšší cenu byla pokládána za štěstí. Ti, kteří své známky takto dobře zpeněžili, nepřestali však sbírat, nýbrž dobrá zkušenost ponoukala je právě k dalšímu sbírání.

Po uzavření versailleské mírové smlouvy uspořádala francouzská vláda dražbu největší a nejlepší sbírky na světě. Patřila italskému šlechtici Ferrarimu, který trvale žil ve Francii. Za války měl však nějaké nedorozumění s francouzskými úřady a aby se Francii za to pomstil, odkázal, než zemřel, svou obrovskou sbírku Německu pro berlínské museum. Francie pak sbírku zabavila a rozprodala ji ve prospěch účtu reparačního.

Když minula doba strachu z inflace — minula-li někdy vůbec — a valuty se ustálily, byla stoupající tendence cen poštovních známek nesená dále a to jak zatím silně rozmnoženým počtem sběratelů, tak i hospodářskou konjunkturou, která až do roku 1929, i déle, dovozovala mnohým sběratelům provádění i tak nákladného sportu, jako jest filatelie opravdu vzácných známek.

S postupující hospodářskou krizí nastala ovšem reakce i v cenách známek. Ukázalo se, že sbírka známek, nebo aspoň její část, může býti vitanou položkou, kterou majitel mohl realizovati, aby si zlepšil svou životní míru, postíženou krizí. Protože se pak současně snížila nákupní schopnost mnohých sběratelů, nestačili ostatní odebíratí s trhu nabízené zboží a podle zákona nabídky a poptávky nastal ovšem ve vývoji cen známek pochod zpětný.

Jest však zajímavé, že ani v době krise nenastala ve známkách nabídková překotnost a cenová panika, jak tomu bylo v jiných oborech sběratelství. Veliké aukce, pořádané se stejnou pravidelností ve velkých městech, najmě v Londýně a v Berlíně, nepřinesly až do nynějška na trh žádné proslulé světové raritv, nýbrž spíše jen zboží střední vzácnosti. To znamená, že přes nepřízeň doby neuplatňují se jen vlivy investorů, nýbrž záliba sběratelská, která

nedovoluje majiteli rozloučiti se s milovaným kusem sbírky, nedojde-li k nějaké krajnosti. Aukce jsou stále ještě nejvíce alimentovány pozůstalostmi po sběratelích, kde láska ke sbírce zemřela s původním majitelem a dědicům jde jen o peníze.

Obchod a katalogy.

Za posledních dvacet let se počet obchodníků poštovními známkami z povolání nejméně zdesateronásobil a nyní tvoří již hospodářskou složku, která má svou důležitost. Při tom pozorujeme, že i nyní přibývají nové obchody s poštovními známkami a obchodníci usazují se i v menších městech.

I u nás máme značný počet obchodníků se známkami pro sběratele, avšak jde vesměs o podnikatele menší a střední. Naproti tomu v cizině i v menších městech mají velké podniky, těšící se ve filatelistických kruzích přímo světové pověsti, jako Amiens, Výmar nebo Brunšvik. Tito magnáti mezi obchodníky poštovními známkami stali se ovšem proslulými hlavně jako vydavatelé tradičních katalogů poštovních známek, které si během dlouhých let získaly mezinárodní význam a vážnost.

Katalogy všeobecné vycházejí ve všech světových jazycích, katalogy speciální, týkající se jednotlivých zemí nebo jejich skupin, vycházejí i v řečech malých národů. Katalogů československých známek, jež zabíhají do detailní specialisace, máme každoročně hned několik. Zhruba vzato, obsah těchto katalogů jest vždy stejný: všechny známky, vydané jednotlivými státy od počátku až do dne vydání. Proto neomezují se katalogy na celoroční intervaly, nýbrž velké firmy vydávají ještě pravidelně měsíční či čtvrtletní dodatky. Sběratele známek nelze si již dobře představit bez katalogu.

Z toho, co jsme uvedli, jest patrné, že v každém takovém katalogu tvoří si každý stát vydáváním a regulováním známek svou osobitou propagandu, a to zcela automaticky. Sběratelé jdou za úplností, a proto chyby, spáchané při vydávání známek, se nikdy neodpouštějí, nýbrž každoročně uvádějí ve způsobu katalogů na paměť všem filatelistům na celém světě. Proto není vhodné tuto propagandu, přetrvávající generace, podceňovati nebo s ní zacházeti neváženě. Jest to bílý papír, na kterém poštovní správy popisují samy o sobě, jsou-li seriosní či ne.

Kapitola Československa

v takových katalogích patří tudíž k státní propagandě a mělo by se podle toho s ní zacházet. To se bohužel nedělo.

Těsně po převratu dostali se u nás k rozhodování o známkách poštovní úředníci, kteří byli filatelisté, což nebylo šťastné, jak dále vyličíme. Na státoprávní změnu čekala pochopitelně celá naše obec filatelistů žízňavě. Očekávalo se hýření v přetiscích a provisorních vydáních. Nic takového se nestalo. Byly připraveny soukromé přetisky rakouských známek a předloženy Národnímu výboru k přijetí. Dr. Rašín však tenkrát zakročil velmi rozumně tím, že zakázal poštovním úřadům uznávati jakkoliv přetištěné známky za platné, a dopisy takto frankované byly považovány za nevyplacené. Toto stanovisko bylo v souladu s předpisy Světového poštovního spolku v Bernu, kde všechny platné známky, pokud mají platiti pro cizinu, musí být napřed registrovány a předloženy v několika arších.

Protože zásoba rakouských a uherských známek, jež byly u poštovní správy v zásobě, postačovala na několik měsíců, přijal Národní výbor návrh Alfonse Muchy na nové známky se sluncem Svobody, vcházejícím za Hradčanami (na rozdíl od slunce skutečného, které tam zapadá), pověřil jejich tiskem Unii, a počátkem roku 1919 byly pak postupně zaváděny nové známky nového státu. V nedostatku perforačních strojů byly napřed známky stříhány nůžkami a teprve postupně docházelo k zdokonalení, obvyklým v jiných státech.

Připravované hříčky, jako skautská pošta a soukromé přetisky, následkem rozumného stanoviska Národního výboru tedy selhaly a také nejsou světovými katalogy zařazovány jako oficiální vydání našich známek. Přes to však čeští filatelisté do těchto hraček nastrkali statistice, ne-li miliony, které zmizely v kapsách anonymních nebo i neanonymních původců. Kdo však tyto známky koupil, chce také míti možnost je prodat a proto figurují jakožto zvláštnosti ve všech katalogích československých známek, které jsou vydávány u nás.

Původci soukromých, t. zv. „oficiálních (zajímavá kontradikce, že ano?) přetisků“, šli na věc zchytřa. Oznámili tenkrát Klubu československých filatelistů v Praze, že každý člen Klubu, který si dodá dvě serie čistých rakouských známek, dostane je zdarma přetištěny oběma typy jejich přetisků. Protože serie známek stála několik korun, kdežto serie s přetisky byly označovány cenou hned několika set korun, dostal každý člen filatelistické organizace v této formě značný dar, který dárci dohromady nic nestál. Ačkoliv by jinak byli filatelisté proti takovým machinacím protestovali, a to plným právem, v tomto případě celý Klub mlčel, protože všichni členové, kteří projeví zájem, dostali úplné serie obou přetisků. Šlo tedy o krásný případ hromadné korupce, při čemž jen někteří členové výboru Klubu filatelistů věděli, která osoba vlastně známky těmito přetisky opatřuje, kdežto ostatní členstvo to neví dodnes. To byla ostudička rázu soukromého.

Pak však došlo k něčemu, co filatelisté označují za

skandál poštovní správy.

Po vydání prvních československých známek byly zbylé zásoby rakouských a uherských známek od poštovních úřadů s celého československého území staženy do ministerstva pošt v Praze a tam měly býti spáleny. Tento rozumný čin však vykonán nebyl, nýbrž stalo se něco, co nás připravilo u filatelistů v celém světě hned krátce po vstupu do nového státu o veškerou prestiž.

Filatelisté, kteří o věci rozhodovali, dali totiž všechny stažené a nepotřebné rakouské a uherské známky přetištěnouti nápisem „Československá pošta 1919“. Tím vznikla úplná záplava nových známek, přes 100 různých druhů, hotová filatelistická inflace. Tyto známky platily jen na území československém (nebyly registrovány u Světového poštovního spolku), k frankování čítala se jejich hodnota jmenovitá, ale prodávaly se s 50% přírůžkou ve prospěch sociálních účelů poštovních zaměstnanců, což znamenalo, že je budou kupovati jen filatelisté a ne široké obecnístvo. To všecko by ještě nebylo tak zlé, třebaže to není dobré.

Dodatečně se však ukázalo, že někteří jednotlivci mají docela zvláštní přetisky, lišící se barvou, polohou nebo typem přetisku, ba, že byly přetištěny i známky, které již nebyly v oběhu a proto ani nemohly býti vráceny poštovními úřady, nýbrž byly některým odborníkem jen podstrčeny při přetiskování.

Kdyby byly přetiskovány jen celé archy známek, dalo se vše svěsti na štěstí a náhodu. Vyšlo však najevo, že některých známek, které pro nepatrnost zásoby měly býti spáleny, bylo přetištěno jenom několik málo kusů, ba existují i tak zvané unikáty. Tyto „spálené“ známky dostaly se komínem právě do rukou obchodníků známkami, u nichž se jejich cena ihned vyšvihla na cifry čtyřciferné, ba i pětiferné v korunách československých. To ovšem jest samo o sobě důkazem, že nešlo o podnik seriosní, nýbrž o zcela hrubé vykořisťování sběratelské záliby k soukromému obohacení někoho, kdo stál na blízku výroby nebo přidělování takových kuriosit a za nominále si je mohl koupiti. Kolportovaly se zprávy, že se „vzácných“, čili řídko vyrobených známek dostalo jako státní pozornosti diplomatům cizích států, avšak je-li to vůbec pravda, pak to jistě není pravda celá.

Filatelisté mají někdy rádi, dojde-li při výrobě známek nešťastnou náhodou k nějaké té kuriositě a pídí se po ní. Nesnášejí však, vyrobit-li se taková kuriosita úmyslně.

Přesně podle německého „man merkt die Absicht und wird verstimmt“. Toto „dobročinné“ vydání stalo se tedy současně vydáním „zločinným“, neboť filatelisté v cizině nebyli tak hloupí, aby se po takto vydávaných známkách sháněli, a svou sběratelskou nechuť pak přenášeli i na ostatní známky Československa. Tím se pak stávalo, že českoslovenští sběratelé jen v docela řídkých případech mohli dostati z ciziny známky výměnou za známky vlastního státu. Nebyl o ně prostě zájem. Za to, co jsme provedli neslušného po stránce filatelistické, byli jsme prostě postaveni do kouta.

Ceny těchto přetiskových známek, jež hned po jejich vydání vyšvihly se v Československu na nepřiměřenou výši, nijak se neudržely a to jednoduše proto, že světový trh, který určuje hodnotu známek, se o ně nezajímá.

Takto pokazená naše pověst spravovala se jen ponezáhlu, když vodopád vydávaných známek byl zabrzděn. Největší vážnosti filatelistů těší se totiž státy, které vydávají co nejméně nových známek. Filatelisté sbírají rádi novinky, ale nesmí jich býti z jednoho státu mnoho najednou, ani nesmí vycházeti příliš často. Když v roce 1925 zasedal v Praze olympijský výbor, který má na starosti pořádání olympijských her, byly z pozornosti k této instituci vydány hned tři známky s příslušným francouzským přetiskem. S touto pozorností divně kontrastovalo, že známky byly prodávány na poště za dvojnásobnou cenu, než jaká platila při frankování. Totéž pak se opakovalo při Vsesokolském sletu roku 1926, kdy takové známky byly vydány hned čtyři.

Filatelisté jsou tak mírumilovní, že vydání těchto pamětních známek po několikaletém váhání strávili a dnes jsou obě tyto serie hledány a dobře placeny.

Nadúroda pamětních známek.

S vydáváním pamětních známek k různým oslavám nemáme mnoho štěstí. Vada spočívá v tom, že dodáváme filatelistům — neboť přece hlavně pro ně se takové známky vydávají — příliš mnoho dobrého a oni by raději méně. Za sedmnáct let trvání republiky vydali jsme na 500 druhů známek, což jest víc než dost.

Bylo docela na místě oslavit 100. výročí narození Miroslava Tyrše v roce 1932, avšak byla by k tomu stačila jedna krásná pamětní známka a ne hned čtyři najednou. V následujícím roce pak vydaná ještě pátá známka vypadala už vůbec z rámce oslav.

Stejnou námitku musili bychom opakovati o vydání Pribinových známek, nijak nevykajících vkusným provedením, z roku 1933, rovněž o skutečně krásných známkách „Kde domov můj“ z r. 1934 podle Mánesova obrazu, a známek Arraských z roku 1935. Zvláště tam, kde se na pamětních známkách používá téhož obrazu, přijmou filatelisté mnohem raději známku jedinou, než známky dvě nebo i více, jako tomu bylo při Cyrilomethodějském vydání z roku 1935.

Oslavujeme-li toho málo, vzbudíme o své oslavy jistě zájem i za hranicemi. Jestliže však oslavujeme pořád něco, pak se naše známkové oslavy znehodnotí a zevšední, čímž utrpí zájem i pro oslavy, na kterých pak opravdu záleží.

Takovým školským příkladem jest Itálie, jejíž režim chce pořád udržovati zájem a něco oslavovati. Když to bylo přeneseno i do filatelie, nejen že po jisté době přestali filatelisté kupovati stále se množící oslavná vydání, ale přestali sbírat i starší italské známky, jejichž cena na světovém trhu velmi klesla. Podobně je tomu se sovětským Ruskem.

K. H. Mácha proti Demokracii dětem.

Takovou zbytečnou filatelistickou oslavou u nás byly dvě známky, zase stejné kresby, bezvýrazné a nepůsobivé, s obrazem petřínského Máchova pomníku, vydané v roce 1936. V cizině sotva vzbudíme tím zájem o sto let starou báseň, i když nám jest sebe dražší, ale cizině neznámá. Nebyla by zde zase zcela postačila známka jediná, jak

tomu bývá, když se oslavuje něco ve Spojených státech nebo ve Francii a jiných státech, platících u filatelistů za klasické?

Tyto Máchovy známky projevily se však loňského roku ještě jinak. Jejich vydání připadlo do stejné doby, jako vydání dobročinných známek ve prospěch „Demokracie dětem“. Vydávání dobročinných známek filatelisté sice příliš nemilují, ale smířují se s nimi, není-li jich přespříliš. Švýcarsko, jež má u filatelistů velmi dobrý zvuk, vydává již více než 20 let každoročně dobročinné známky ve prospěch péče o dítě se známým nápisem „Pro juventute“.

Proto naše loňské vydání s Mánesovými motivy bylo zcela přijatelné. Zdálo se však, že některé detaily s vydáním těchto známek spojené, nebyly dosti promyšlené. Byl stanoven předem pevný náklad pro všechny hodnoty, ale byla určena časově omezená platnost a po jejím vypršení neprodané zbytky spáleny. Zde je něco nelogického. Prodávají-li se u filatelistické přepážky za nominální cenu ve prospěch poštovního eráru až do úplného vyčerpání zásob jiné hodnoty známek, i když jsou vzaty z oběhu, proč na jednu byly dobročinné známky páleny? Dopadlo to pak tak, že čím méně těchto známek se prodá, tím budou vzácnější, protože neprodaný zbytek bude spálen. V tom jest nesporně jakási premie na nepoužívání těchto známek filatelisty čili opak toho, co mělo být.

Při každém vydání dobročinných známek kalkuluje se vždy a všude s lidským hračičkářstvím. Proto jsou dobročinné známky — podobně jako ozdobné telegrafní blankety — všude vydávány v nápadnější úpravě a dobrém grafickém provedení.

Jsou-li však současně se známkami dobročinnými, prodávány s příplatkem, vydány známky, rovnající se jim přesně velikostí i tiskařským provedením a prodávané bez příplatku, pak ovšem velká část lidského hračičkářství sveze se směrem větší láce, a známky prodávané s příplatkem zůstanou na ocet. Vypadá to pak tak, jako by vydání dobročinných známek bylo, jak se moderně říká, torpédováno vydáním konkurenčním, stejně novým, stejně provedeným, ale bez příplatku.

P o loňském Máchovi letošní Purkyně?

Podle toho, co jsme četli, tato časová shoda, snad nezamýšlená, ale ve svých účincích stejná, má se letos opakovati. Budou zase vydány známky dobročinné ve prospěch péče o mládež, ale skoro současně budou vydány jubilejní známky (rozumí se, že u nás jistě aspoň dvě) na oslavu 150. narozenin J. E. Purkyně.

Jest nesporné, že Purkyně byl ve svém oboru své doby velký muž, ale se světového hlediska není tak jisto, že se hodí právě letos na poštovní známky. Komenský, Smetana a Dvořák jsou jistě jména známá celému světu, a řekneme-li filatelistům v cizině, že to byli Čechoslováci, jest v tom kus národní a státní propagandy. Také Jugoslavie vydala pamětní známky k jubileu Teslovu, aby se pochlubila světu, že velký americký vynálezce jest Jiho-slovan.

Obáváme se však, že jméno Purkyňovo za hranicemi bude srozumitelné jen několika odborníkům, a známky s ním vydané uplatní se hlavně v tom, že zase svou konkurencí ubijí známky dobročinné. Jubileum právě 150. narozenin nebývá ostatně obvykle oslavováno právě poštou. Zdálo by se skoro, že jde o schválnost, kdybychom nevěděli, že v čele resortu pošt stojí muž, při kterém jest podobné podezření vyloučeno. Měl by se však podívatí kolem sebe, zdali u iniciátorů jubilejních známek jde o pouhou neobratnost.

Neplatnost platných známek.

Pro frankující obecnost jest u nás nepříjemná velká fluktuace různých vydání známek, jež jsou prohlašována za neplatná ve velmi krátkých lhůtách, jako se stalo právě nyní s Máchovým vydáním z r. 1936. Občan musí míti starost, aby si nekoupil příliš velkou zásobu poštovních známek, musí je míti v evidenci a nesmí si je zapomenout

v kapse letního kabátu, jinak přijde o peníze, protože známky ztratí platnost. Francie a Amerika mají zásadu, že poštovní známka jednou vydaná nikdy neztrácí svou platnost. Tak můžete dnes ve Francii klidně frankovati mámkami s obrazem Napoleona III., jež byly vydány za jeho panování. Filatelistickým důsledkem toho jest, že známky orazítkované nikdy nemohou překročit cenu mámek nových, protože jest možno kdykoli je právo-platně poštovně použítí.

Tato imponující zásada nebyla u nás snad proveditelná po převratu, kdy jsme používali známek technicky nedokonalých, a skutečně v pohraničním území (Vejprty) vyskytly se případy falšování známek ke škodě pošty. Pak ovšem nezbyvalo než dotyčný typ známek vzít z oběhu, protože výrobce nebyl vypátrán a seděl asi někde na druhé straně hranic.

Tato doba však již dávno minula, po řadu let máme známky tak kvalitně vyrobené jako Francie nebo Amerika, nebezpečí falšování známek není nebo se aspoň po dlouhou řadu let nevyskytlo. Není proto žádného důvodu k tak častému prohlašování starších známek za nadále neplatné, a domníváme se, že jest spořádaného státu nedůstojné.

Masaryk a Beneš.

Spojené státy udržují ode dávna zásadu, patrně jen vlivem tradice, že zelená známka za 1 cent, odpovídající významem naší 50haléřové, nese podobiznu Benjamina Franklina, kdežto červená známka 2centová, odpovídající naší 1korunové, podobiznu Jiřího Washingtona. Nevíme, je-li to náhoda nebo záměrné následování Ameriky, že naše 1 Kč známka má portret presidenta Masaryka a 50haléřová známka portret presidenta Beneše. Tato zásada jest jistě oprávněná, krásná a správná, a bylo by si přát, aby se navždycky stala tradicí, ne-li zákonem. Ovšem, u nás má všechno svoje „ale“.

Nynější známka s obrazem presidenta Beneše není poděšená. Bylo by bývalo na místě nepovedenou rytinu zahodit a objednat jinou. President Beneš není malicherný muž a byl by na známku se svou podobou dovedl rok čekat. Snad z přílišné loyality byla vydána „prozatímně“ známka nepodařená a teprve dodatečně bude nahrazena novým vydáním, kde prý si bude president podobnější. Ovšem slavná poštovní správa zapomněla, že toto první nepodařené vydání bude na věčné časy strašit ve všech filatelistických katalogích světa, ať již dodatečně vyjde vydání sebe krásnější, neboť to již bude známka jiná.

Poštovní správa má tedy s filatelisty trápení a oni s ní. Po převratu nám nadělalo mnoho mrzutosti, že na vydání známek měli rozhodující moc a přístup filatelisté. Když byla zjednána náprava, dochází k chybám zase proto, že při vydávání známek se málo přihlíží k psychologii filatelistů. Jde tedy o to, aby o vydávání a platnosti známek rozhodoval někdo, kdo má dostatečné filatelistické znalosti, jemný čich a takt pro city a záliby světových filatelistů, a při tom musí u něho býti naprosto vyloučeno nebezpečí, že by ze své moci mohl on nebo někdo jiný jakkoliv těžití.

dopisy

Jak psátí o Jugoslavii

Vážený pane redaktore,
v minulém čísle „Přítomnosti“ jste uveřejnil článek A. Curkoviče ze Záhřebu o německém vlivu v Jugoslavii. Článek obsahoval také výtku na adresu těch, kteří píší do našeho denního tisku o Jugoslavii. Náš přítel Curkovič zazlívá československému tisku leckdy příznivé stanovisko k té které jugo-

slavské vládě. Ve chvále každé jugoslavské vlády československým tiskem spatřuje — právem — oportunitu a nelíbí se mu, že týmž perem se u nás píše nepříznivě o opozici oné vlády, kterou chválíme.

Postřeh přítele Curkoviče je zajisté správný. Ale nechť nám A. Curkovič laskavě poradí. Vezmeme si za příklad nynější vládu dra Milana Stojadinoviče. Nejsilnější opozici Stojadinovičovy vlády tvoří nesjednocená chorvatská opozice. Ostatní složky t. zv. opozice srbské nepadají valně na váhu. Před nedávnem jednal Stojadinovič s vůdcem chorvatské opozice drem Mačkem. Při té příležitosti přinesly naše žurnály zprávy a články o tomto jednání. Situace československého tisku nebyla hodná závidění: chorvatská opozice je orientována autonomisticky. Kdyby byl náš tisk se postavil za chorvatskou opozici, právem by ta část československé opozice, která sama sleduje program autonomistický, mohla příznivá slova o chorvatské opozici použít pro své vnitropolitické cíle (v Československu). Za této situace československý tisk pochopitelně nemohl dáti najevo plně své sympatie, které chová k chorvatské opozici, dožadující se lepšího zacházení s chorvatskou částí Jugoslavie. V Československu by se bylo těžko dokazovalo na příklad slovenské straně ľudové, že autonomistické hnutí Chorvatů je zcela jiného ražení, než autonomistické hnutí Hlinkovy strany. U Chorvatů znamená autonomie jednak protest proti velkosrbství, jednak krok vpřed. Proč, to zde nebudu dlouze vykládat.

Je pochopitelné, že za těchto poměrů nejedny československé noviny byly zahrnuty protesty z Jugoslavie. Každý má pravdu, ale jsem přesvědčen, že československý tisk v tomto případě jednal naprosto správně.

Na druhé straně: vnitropolitická měřítká jugoslavské opozice nemohou býti v ždy směrodatná pro nás. Taktika opozice vyžaduje i tam, aby potírala činy vlády, i když tyto jsou pokrokem ve vnitrostátním životě Jugoslavie. Proč bychom na příklad zatajovali, že Stojadinovičové vládě se podařilo určit minimální mzdy? Proč bychom nemohli uveřejnit pravdu, že táž vláda zaručila (dosud alespoň na papíře) nezávislost soudců? Což je snad nesprávné, když napíšeme, že návrh na oddlužení selského stavu znamená pro Jugoslavii značné odlehčení většiny obyvatelstva?

Československému tisku je často nemožno napsati pravdu. Není nikde tajemstvím, že i v Jugoslavii jsou germanofilové a maďarofilové. Nemám na zřeteli jen skupinu Ljotičovu a maďarofilsky orientované chorvatské frankovce. Za mého pobytu v Jugoslavii byl mně sdělen výrok jednoho z nejvyšších představitelů dnešního režimu: „Vím o veliké propagandě Německa u nás. Zatím ji trpíme. Trpíme ji však proto, poněvadž nám slouží jako protiváha pro propagandu jinou a protože vyvolává u nás fevnivost Německa a Italie. Z této propagandy jen těžíme. Italie bude povolnější a bude se o nás spíše ucházet. Nestrpíme však, aby říšskoněmecká propaganda přesahovala meze.“ (Poznamenávám, že onen jugoslavský politik pronesl tato slova loni v dubnu. Od té doby — viz poslední události — se stala německá propaganda v Jugoslavii ještě agresivnější a pronikavější. Státník jugoslavského měřítká zřejmě trpí, aby „říšskoněmecká propaganda přesahovala meze.“) O říšskoněmecké propagandě víme v Československu velice mnoho, snad o ní víme i tolik, co o ní ví sám Stojadinovič. A nemůžeme o tom dosti dobře psát. Jestliže bychom to napsali a připojili také jména těch jugoslavských politiků, kteří jí napomáhají, pak by Jugoslavie úředně mohla protestovat u nás, „že poru-

šujeme přátelství Československa s Jugoslavií a bouráme Malou dohodu". Totéž je v případě Rumunska. Tisk našich politických stran si nemůže dosti dobře dovolit napsat leckdy pravdu o našich malodohodových spojencích prostě z toho důvodu, že by si v Jugoslavií a v Rumunsku mysleli, že za spravedlivou kritikou vnitřních poměrů těchto našich spojenců stojí určitá politická strana a vyvozovali by z toho další závěry. Československý tisk tedy musí bráti hodně ohledů. Za daných okolností by snad bylo nejlépe, kdyby se omezil jen na kusé zprávy. Není to správné — ale patrně nutné.

Nechť A. Curkovič uváží tyto skutečnosti a nechť rozváží, zda tisk československý právě pro tuto agitaci Německa v Jugoslavií není nucen psát sympaticky o jugoslavských vládách; že přívetivé psaní v Československu o Jugoslavií může Československu býti pomůckou v získávání ztraceného veřejného mínění jugoslavského. Československý tisk má sloužit v první řadě Československu a pak teprve zájmům širším.

Přítel A. Curkovič uzná, že za dané vnitropolitické situace v Jugoslavií má československý tisk těžkou volbu: objektivita je téměř vyloučena — servilita je nežádoucí. Píšeme-li o něčem pravdivě, jsme v zápatí v bělehradském presbyrů pasování na nepřátele Jugoslaviie. Zavřeme-li oči a vyhovujeme-li vyšším zájmům státním, dostává se nám přídávku „režimský člověk“.

Ovšem, přiznejme, že nejsme v Jugoslavií nyní příliš oblíbeni; není to jen vinou německé propagandy. Letní hosté z Československa se chovají v Jugoslavií až okatě procovsky na oko a ve skutečnosti jsou skrblicí, znající často jen sklenku sodovky.

Jiří Klein.

O ceny cukru

V Soběslavi, dne 27. února 1937.

Vážený pane redaktore,

v „Přítomnosti“ velmi výstižně dovozuje p. Petr Sedlák, že je to především dravost a nenasytost bankovního velkokapitálu, která způsobila, že cukr stává se v domácnosti malého československého člověka pomalu přepychem, zatím co na druhé straně je dosti cukru za směšně levné ceny pro vývoz, pro dobytek a k výrobě lihu. Ba i ty včelky, které jaksi nepřímo spadají pod ochranu všemocné vládní strany, mají cukr levnější.

Je velmi záslužné, že dopřál jste v „Přítomnosti“ místa vývodům páně Sedlákovým, věřte však upřímně, že bych se velmi podivil tomu, kdyby v této souvislosti bylo o cukru psáno v „Přítomnosti“ ještě jednou. Zabývám se cukerními záležitostmi již několik let, a mám tu zkušenost, že každý časopis přinesl článek neb úvahu o nynější ceně cukru jen jednou. Samozřejmě nelze v tomto ohledu nic určitého tvrdit, domnívám se však, že v každém takovém případě splnily opět nějaké dispoziční fondy své poslání.

Poněvadž, jestliže docílili kapitáni cukerního průmyslu a cukerní oddělení bank toho, že ministr J. V. Najman „nemůže“ splnit požadavek svých vlastních straníků, aby nakupovali cukr ve velkém za ty ceny, za které nakupují toto zboží agrární „Družky“, pak věřte tomu, že jsou to velmi dlouhé a velmi mocné ruce, které chrání nynější zisky bank na cukru.

Věc se má totiž takto: Agrární Družky, a patrně i jiné hospodářské podniky politických stran, nakupující cukr ve velkém za originální kartelní cenu Kč 555.—, kdežto soukromý obchod musí cukerním oddělením bank k řetězci jejich zisků platiti ještě zvláštní příplatek a sice Kč 850.— z každého vagonu. Ta soukromá firma, která tento „Svazový příplatek“ platiti nechce, a požaduje cukr za originální, s vládou smlouvenou cenu, prostě cukr nedostane.

Je samozřejmé, že tím jest soukromý obchod oproti „Družkám“ v cukerním obchodě úplně handicapován, poněvadž obnos bezmála 10 hal. u 1 kg znamená v podstatě celý zisk na cukru.

Když nastoupil ministr J. V. N. úřad ministra obchodu, domníval se soukromý obchod cukrem, že nyní jest zde chvíle, kdy bude tato nespravedlnost hladce likvidována. Bylo mu však souzeno, aby jeho zklamání bylo větší, nežli byly jeho naděje.

S „Koncentrací“, nákupním podnikem živnostenské strany, bylo tehdy totiž velmi zle. Byl prohospodařen celý základní kapitál, a rozhořčenému členstvu nabízelo se za podíl, za nějž zaplatili před dvěma lety Kč 200.— celých Kč 10.—, splatných asi za rok.

A tak se tedy dostalo „Koncentraci“ se strany bankovních komisionářských firem — cukerních oddělení bank — určitých výhod, kterých se před tím ani potom nedostalo žádnému soukromopodnikatelskému útvaru, a soukromý obchod se bezmála již po dvě léta u ministra J. V. N. marně dožaduje samozřejmosti: aby nakupovali cukr při stejných oděrních podmínkách za stejné ceny, jako agrární „Družky“. A k tomu, aby p. ministr této samozřejmosti vyhověl, nepotřebuje s nikým jednat, ani k tomu nepotřebuje více politické moci. Má pro takové rozhodnutí oporu v samotném zákoně. — § 12. zákona o kartelech a soukromých monopolech totiž opravňuje vládu, aby vydala zákaz takových ujednání, která jsou namířena jen proti některé skupině distribuentů. A zdražení cukru při nákupu ve velkém namířeno je skutečně jen proti soukromému obchodu, poněvadž žádnému jinému, politickou mocí chráněnému podnikatelskému neb spotřebitelskému útvaru by se banky prostě neodvážily účtovat za cukr více, nežli bylo s vládou při jednání o cukerní kartel schváleno.

Případ tento jest výstižnou glosou ku charakteristice vedoucích osobností v živnostenské straně. Existence „Koncentrace“, vedené lidmi, kteří ve svém vlastním podnikání ponejvíce žalostně ztroskotali, stojí takto soukromý obchod pouze v zemi České přes Kč 3,000.000.— ročně, a tento obnos musí býti vynaložen proto, aby „Koncentrace“ dostala asi Kč 180.000.—. Mezitím pak si hraje vedení strany s oněmi svými členy, kteří na věci mají životní zájem, na schovávanou. Požadavek jejich je tak spravedlivý, že nelze k němu říci „ne“, naproti tomu však byl by úpadek „Koncentrace“ rovněž velkou ranou pro prestiž těchto „záchranců středního stavu“. A daří se tedy obchodu přesně tak, jak zasluhuje, t. j. jaké lidi pověřuje hájením svých zájmů.

Myslím, vážený pane redaktore, že dopřejete-li těmto řádkům místa v „Přítomnosti“, tedy že tím pomůžete soukromému obchodu více, nežli jeho „rozhodující činitel“ za celou dobu svého působení. Děkuji Vám za to, a jsem s projevem dokonalé úcty

Jar. Fantura.

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ! KAREL KELLNER V PRAZE

zřídil na Václavském náměstí č. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnické, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.